

1/2011



Čielggadeapmi

**OHCEJOGA JA DEANU GIELDDAID  
SKUVLA- JA MÁNÁIDGÁRDE-  
OVTTASBARGGU DÁLÁ DILLI  
JA HÁSTALUSAT**

**Annukka Hirvasvuopio-Laiti  
Vuokko Hirvonen**



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

Čujuhus/Adresse: Hännoluohkká 45, NO-9520 Guovdageaidnu  
Telefuvdna/Telefon: +47 78 44 84 00  
Šleadgaboasta/E-post: [postmottak@samiskhs.no](mailto:postmottak@samiskhs.no)  
Ruovttusiidu/Webside: [www.samiskhs.no](http://www.samiskhs.no)

Čielggadeapmi 1/2011  
Čállit/Forfattere: Annukka Hirvasvuopio-Laiti ja Vuokko Hirvonen.  
Namma/Tittel: Ohcejoga gielda, Deanu gielda ja Deanu giellagátti.  
Bordin/Layout: Sámi allaskuvla.  
ISSN 0809-6090, Sámi allaskuvla.

Prošeavtta namma OVTTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis		Prošeaktanummir 502003
Diŋgojeaddji Ohcejoga giella, Deanu giella ja Deanu giellagáddi		Diŋgojeaddji ref. <a href="http://www.utsjoki.fi">http://www.utsjoki.fi</a> , <a href="http://www.tana.kommune.no">http://www.tana.kommune.no</a> , <a href="http://www.sami-eg.no">http://www.sami-eg.no</a>
Nummir 1/2011	Dokumeantatiipa Čielggadeapmi	
ISSN 0809-6090		Siidolohku 49
Prošeaktajođiheaddji Vuokko Hirvonen		Beaivemearri 1.2.2011
Čállit Annukka Hirvasvuopio-Laiti ja Vuokko Hirvonen		
<b>Ohcejoga ja Deanu gielddaid skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu dálá dilli ja hástalusat</b>		
<p>Čielggadeapmi lea oassi Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu giellagátti prošeavttas “OVTTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis”. Prošeavtta ruhtadit Lappi lihttu, Davvikalohttaráđđi, INTERREG IVA Davvin Sápmi, Ohcejoga giella, Norgga Sámediggi, Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta, Deanu giella ja Deanu giellagáddi. Prošeaktaoamasteaddjit leat diŋgon dán čielggadeami Sámi allaskuvllas ja dat lea dahkkon 23.8.2010–1.2.2011.</p> <p>Čielggadeami váldoulbmilin lea jearahallat daid oahpaheddjiid, vanhemiid, ohppiid ja mánáidgárdebargiid, geat leat mielde Ohcejoga gieldda ja Deanu gieldda sámeskuvllaid ja sámi mánáidgárddiid ovttasbarggus, vai gullat sin vásáhusaid ja oainnuid. Ohcejoga ja Sirpmá skuvlaovttasbargu guoská mánáide, geat leat sámegeielat oahpahusas, ja mánáidgárdebargu fas Ohcejoga sámegeielat Duottaraski-mánáidgárdái. Maiddái oahppit, guhte leat ovdal leamaš mielde skuvlaovttasbarggus, leat beassan mitalit iežaset vásáhusain.</p> <p>Jearahallamiid vuodul leat dahkkon evttohusat, mo ovddidit ja nannet Ohcejoga gieldda ja Deanu gieldda gaskasaš mánáidgárde- ja skuvladoaimma ovttasbarggu. Čielggadeamis leat vihtta váldodoaimma, maidda evttohuvvojit buoridan- ja ovddidandoaimmat:</p> <p><i>1. Mánáidgárdedoaimmat</i></p> <p>a) Dárbu lasiheapmi bargoveaga, vai ovttasbargošiehtadus ollašuvvá ja mánáid sámegeiela sáhtta nannet ja ealáskahttit;seammás atnit vára maiddá bargiid veadjimis.</p> <p>b) Dustet resursaolbmuid geavaheami mánáidgárddis.</p> <p>c) Lasseskuvlejumi ordnen mánáidgárdebargiide.</p> <p><i>2. Diehtajuohkin</i></p> <p>a) Diehtajuohkin vanhemiidda skuvlaovttasbarggu birra, dan sisdoalus, oahppoávdnasiid válljemis, oahpahusa mihttomeriin, giellaid oahpaheamis ja oahppomateriálain.</p> <p>b) Ordnet vanhemiidda diehtajuohkindilálašvuodaid lohkanbaji álggus.</p>		

- c) Ordnet sierra diehtujuohkin- ja gulahallančoahkkimiid sámeluohkáid vanhemiidda.
- d) Ordnet diehtujuohkima Ohcejohnjálmmi skuvlla suomagielat bargiide ja gieldda politihkkáriidda.

### *3. Searvan ovttasbargui ja oktasaš oahpahusa viiddideapmi*

- a) Lasihit vanhemiid váikkuhanvejolašvuodaid ja ovttasbargui searvama
- b) Lasihit ohppiid gaskasaš ovttasbargu ja nannet skuvllas loaktima
- c) Dustet buoremus lági mielde máná sirdašuvvama mánáidgárddis skuvlii, ja veahkehit máná searvama guovtti sámeskuvlla ovttasbargui
- d) Viiddidit oahpahusa badjeskuvlii/nuoraidceahkkái
- e) Nannet sámegielat oahpahusa logahagas
- f) Skuvlasáhtuid doaibmama sihkkarastin.
- g) Gáiddusoahpahusa álggaheapmi ja oahppofálaldagaid viiddideapmi video-govvastudiorusttegiid vehkiin.

### *4. Politihkkárat ja ovttasbargomearrádusat*

Mearrádusaid dahkamis galgá leat vuolggasadjin oahppi ja dat mo láchit sutnje buorre oahppan- ja oahpahusdili.

### *5. Lasseguorahallamat ja joatkkadutkamat*

Lea dárbu guorahallat ovttasbarggu váikkuhusaid oahppanbohtosiidda ja oahppoplánaide ja dasa, makkár váikkuhusat das leamašan olles servodahkii nu ekonomalaččat, sosiálalaččat go kultuvrralaččatge.

Ovttasbarggu vuolggasadjin ja guovddázis galget leat sápmelaš ja sámeguovllu oahppi ja gažaldat das, mo fállat ohppiide buriid oahppan- ja oahpahusvejolašvuodaid ja seammás geavahit guovllu vátna resurssaid buoremus lági mielde. Jearahallamiid bohtosat čájehit, ahte skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu adnojuvvo dehálažžan sihke vanhemiid, oahpaheddjiid ja ohppiid gaskkas. Das leat stuorra positiivvalaš váikkuhusat mánáid ja nuoraid sámegiela geavaheapmái ja giellamáhtu nannemii.

Lea lunddolaš, ahte Ohcejoga ja Deanu gielddaid skuvllat ja mánáidgárddit barget ovttas, viiddidit ja nannejit ovttasbarggu, ja ahte sihke Suoma ja Norgga eiseválddit dorjot aktiivvalaččat dán barggu. Dákkár ovttasbargu ealáskahtá ja nanne sámegiela ja kultuvrra geavatlaččat, ja dienu ollašuvvet sámiid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuodát.

<b>1 ČIELGGADEAMI ULBMIL</b> .....	<b>4</b>
Terminologiija ja skuvlaortnegiid erohusat.....	5
<b>2 SKUVLA- JA MÁNÁIDGÁRDEOVTTASBARGGU HISTORJÁ JA DUOGÁŠ</b> .....	<b>7</b>
Skuvllaid ovttasbarggu duogáš .....	7
Mánáidgárdeovttasbarggu.....	9
<b>3 OVTTAS!-PROŠEAKTA JA DAN ULBMILAT</b> .....	<b>10</b>
<b>4 JEARAHALLAMAT JA OAINNUT OVTTASBARGGUS</b> .....	<b>12</b>
<b>4.1 Oahpaheaddjijearahallamat</b> .....	<b>13</b>
Ovttasbargu vanhemiiguin .....	15
Ovttasbarggu lasiheapmi .....	17
Oahppama nannen ja oahpahusa hástalusat .....	18
Gielaid oahpahus .....	19
<b>4.2 Mánáidgárdebargiid jearahallamat</b> .....	<b>20</b>
<b>4.3 Vánhenjearahallamat</b> .....	<b>22</b>
<b>4.4 Ohppiid jearahallamat</b> .....	<b>25</b>
<b>5 OVTTASBARGGU OVDDIDEAMI EVTTOHUSAT JA KOMMEANTTAT</b> .....	<b>31</b>
<b>6 SUOKKARDALLAN</b> .....	<b>35</b>
<b>GIRJJÁLAŠVUOHTA</b> .....	<b>40</b>
<b>MILDOSAT</b> .....	<b>42</b>

# 1 Čielggadeami ulbmil

Čielggadeami váldoulbmilin lea jearahallat daid oahpaheddjiid, vanhemiid, ohppiid ja mánáidgárdebargiid, geat leat mielde Ohcejoga gieldda ja Deanu gieldda sámeskuvllaid ja sámi mánáidgárddiid ovttasbarggus, vai gullat sin vásáhusaid ja oainnuid. Ohcejoga ja Sirpmá skuvlaovttasbargu guoská mánáide, geat leat sámeielat oahpahusas, ja mánáidgárdebargu fas Ohcejoga sámeielat Duottaraski-mánáidgárdái<sup>1</sup>. Maiddái oahppit, guhte leat ovdal leamaš mielde skuvlaovttasbarggus, leat beassan mitalit iežaset vásáhusain.

Dutkamuša váldogažaldagat: Mo skuvla- ja mánáidgárdeovttasbargu lea doaibman ja mainna lágiin dan sáhtášii joatkit dás ovddos guvlui? Makkár vásáhusat leamaš dain olbmui, geat leat leamaš mielde ovttasbarggus? Makkár áššiid galgá vuhtiiváldit boahttevuodas? Makkáraš áššiide galgá giddet fuopmášumi? Mo lea vejolaš joatkit? Mii lea lihkestuvvan bures? Leago juoidá, man ferte buoridit dahje nuppástuhttit?

Čielggadeapmi lea oassi Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu giellagátti<sup>2</sup> prošeavtta "OVTTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis". Prošeavtta ruhtadit Lappi lihttu, Davvikalohttaráđdi, INTERREG IVA Davvin Sápmi, Ohcejoga giella, Norgga Sámediggi, Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta, Deanu giella ja Deanu giellagáddi.<sup>3</sup>

Prošeaktaoamasteaddjit leat diŋgon dán čielggadeami Sámi allaskuvllas. Čielggadanprošeavtta jodiheaddjin lea doaibman professor Vuokko Hirvonen. Prošeaktabargi, filosofiija magister (FM) Annukka Hirvasvuopio-Laiti lea dahkan jearahallamiid ja čállán loahpparaportta. Čielggadeapmi lea dahkkon 23.8.2010–1.2.2011.

---

<sup>1</sup> Gielddaid gaskasaš ovttasbarggus lea mielde maiddái Giellavealgu-mánáidgárdái Deanušalddis. Dán čielggadeamis Giellavealgu ii leat mielde.

<sup>2</sup> Deanu giellagáddi lea sámi giellaguovddáš, maid Norgga Sámediggi ja Deanu giella ruhtadit. Deanu giellaguovddáš gullá Sámi Ealáhus- ja Guorahallanguovddáža OS (SEG) vuollái. SEG lea gelbbolašvuodaguovddáš mii čielggada sámi áššiid, lágida kurssaid ja čađaha prošeavttaid. SEG:a váldokantuvra lea Deanu šalddis, Norgga bealde, ja ossodatkantuvra Ohcejohnjálmmis, Suoma bealde. Deanu giella, Davvi-Lappi giellaovttastupmi (Suomas) ja Davvi Girji OS oamastit SEG.

<sup>3</sup> Eambbo prošeavtta birra 3. kapihttalas.

## **Terminologija ja skuvlaortnegiid erohusat**

Norgga ja Suoma bealde leat sámeielat terminologijas muhtun erohusat, mat gusket bajásgeassin- ja oahpahasdoaimmaide. Dán čielggadeamis geavahuvvo Norgga bealde adnon sátni *mánáidgárdi* dalle go sáhka lea vuollái skuvlaahkásaš mánáid dikšunbáikkis. Suoma bealde mánáidgárdi gohčoduvvo *beaiveruoktu*. Mánáidgárdi-sátni lea maid Suoma bealde anus ja lea dienu áddehahti. Beaiveruoktu-namahusa fas eai dovdda Norgga bealde, ja danne leage lunddolaš geavahit dán čielggadeamis sáni *mánáidgárdi*.

Sirpmá gilážis ii leat iežas mánáidgárdi, ja lagamuš dikšunbáiki Norgga bealde lea Deanušalddis badjelaš 50 km duohkin dahje Suoma bealde Ohcejogas 20 km duohkin. Suomas mánáidgárdebálvalusat leat oaivvilduvvon 0–6-jahkásaččaide ja Norggas 0–5-jahkásaččaide.

Norgga bealde mánát álggahit skuvlabálgá guđajahkásažžan ja skuvlla vuosttaš luohkká vástida muhtun láhkai Suoma ovdaskuvlla. Suomas fas mánáin lea vejolaš álggahit ovdaskuvlla (gohčoduvvo 0-luohkkán) guđajahkásažžan, muhto dat ii leat bákkolaš, dasgo oahppogeatnegasvuohta álgá easka dalle, go máná lea čiežajahkásaš. Gielddat leat goittotge geatnegahttojuvvon ordnet ovdaskuvlaoahpahusa juogo skuvlla dahje mánáidgárddi oktavuhtii. Ohcejogas sámeielat ovdaskuvlaoahpahas lágiduvvo sámeskuvllas, go sámemánáid Duottaraski-mánáidgárddis váilu ovdaskuvlaoahpaheaddji.

Norgga bealde hállojuvvo mánáidskuvllas ja nuoraidskuvllas, dán áigge virggálaš namahusat leat mánáidceahkki ja nuoraidceahkki. Norggas oahppit vázzet 10-jahkásaš vuodđoskuvlla, mii lea juhkkuojuvvon mánáidceahkkái (1–7) ja nuoraidceahkkái (8–10). Suoma bealde fas ovdal hállojuvvui vuolledásis ja badjedásis, dál virggálaš namahusat leat vuolleskuvla ja badjeskuvla. Suomas oahppit vázzet vuodđoskuvla ovcci jagi ja dat lea juhkkuojuvvon vuolleskuvlii (1–6) ja badjeskuvlii (7–9). Norgga bealde *oahppoávnna*s gohčoduvvo *fágan*.

Sirpmá skuvllas buot oahppit vázzet oktasaš vuodđoskuvlla, mas lea anus sámi oahppoplána, Máhttolokten 2006S. Skuvlla oahpahasgiellan lea sámeigiella buot dain fágain, mat oahppoplána mielde oahpahuvojit sámeigillii. Sámeskuvllas leat njeallje ja bealle oahpaheaddjivirggi ja oktiibuot 13 oahppi: mánáidceahkis 8 ja nuoraidceahkis 5. Sirpmá skuvlla rektorin lea dál Reidun Aslaksen Måsø.

Ohcejohnjálmmi skuvllain, vuolleskuvlla sáme- ja suomagielat luohkáin, badjeskuvllas ja sámelogahagas, leat oktiibuot 69 oahppi. Ohcejoga Sámelogahat ii leat mielde skuvlaovttasbarggus. Vuolleskuvllas ordnejuvvo oahpahus sámeluohkáin juohke fágas sámegillii. Badjeskuvlla bealde sámegielat oahpahus ordnejuvvo buot eará fágain baicce eanjalasgielas ja välljenávdnasiin ruovttudoallu, govvadáidda, duiskkagiella ja ruoššagiella. Sivvan dasa lea, ahte juohke fágas ii leat sámegielat oahpaheaddji dahje joavkkus leat mielde maiddá suomagielat oahppit. Suomagielat oahpahas leat vuolleskuvllas 13 máná ja sámegielat oahpahas 24 máná. Sámegielat oahpahas leat oktiibuot 30 oahppi, main vuolleskuvllas leat 24 ja badjeskuvllas guhtta oahppi. Suomagielat oahpahas leat oktiibuot 26, vuolleskuvllas 13 ja badjeskuvllas maiddá 13 oahppi. Ohcejohnjálmmi skuvlla jodiheaddji, rektor-čuvgehusdoaimmahavda lea Arja Alaraudanjoki.

Ohcejohnjálmmi ja Sirpmá skuvlaovttasbargu guoská mánáide, guhte leat sámegielat oahpahas. Ovttasbarggus leat mielde 0.–6.-luohkkálaččat, ja vahkkosaš oktasaš oahpahas leat 2.–6.-luohkkálaččat, oktiibuot 32 oahppi. Ohcejoga gielddaráđdehus<sup>4</sup> lea mearridan ja doalahan mearrádusa njulgengáibádusa maŋŋáge<sup>5</sup>, ahte ovdaskuvlla ja vuosttaš luohká mánát (1. ja 2. ceahkki) eai beasa searvat ovttasbargui earágo dihto temábeivviid áigge. Čakčat 2010 dát joavku finai Sirpmás golbma gearddi. Sii maiddá oassálastet oktasaš lihkan- dahje valástallandiimmuide ovttas Sirpmá ohppiiguin. Juos sii leat välljen dárogiera, de Sirpmá oahpaheaddji oahpaha maid sin.

Suoma sámeskuvllaid oahpahusa láidejit Vuodđooahpahusa oahppoplána vuoduštusat<sup>6</sup>, mat sisttisdoallet sámeoahpahussii guoski eatnigiela oahppomeriid *Sámegiella eatnigiellan* ja *Suomagiella sámegiela*giidda ja *Vieris giela A- ja B2-oahppomeriid*. Vuodđooahpahasláhka<sup>7</sup> geatnegahtá sámiiid ruovttuguovllu gielddaid addit eanaš oahpahusa sámegillii ohppiide, geat máhttet sámegiela. Seamma lága 15 §:as daddjo, ahte skuvlema lágideaddjit galget ráhkadit sierra oahpahasplána sámegielat oahpahusa várás. Dasa lassin vuodđooahpahussii gusket oahppoplána 6.1. kapihttalas meroštallojuvvon sámeoahpahusa oppalaš mihttomearit. Das celkojuvvo earret eará, ahte “Skuvlla bokte oahppit galget oahppat dearvvas iešdovddu nu, ahte seailuhit iežaset sámeidentitehta suttakeahtá válđoálbmogii.”<sup>8</sup> Ohcejohnjálmmi skuvllas

---

<sup>4</sup> Utsjoen kunta 2010: § 282.

<sup>5</sup> Utsjoen kunta 2011: § 20.

<sup>6</sup> Oahpahusráđdehus 2004.

<sup>7</sup> 1998: § 10.

<sup>8</sup> Oahpahusráđdehus 2004: 61.



leat geavahusas riikkadási oahppoplána vuodustusat ja dan vuodul ráhkaduvvon báikkálaš, gielddadási vuodđoskuvlla oahppoplána. Sámeielat oahpahussii lea ráhkaduvvon sierra oahppoplána nugo vuodđooahpahusláhka eaktuda.

Ohcejohnjálmmi skuvllas leat njeallje luohkáohpaheaddji, okta váldodoaibmasaš diibmooahpaheaddji luohkáohpahusas, okta sierraoahpaheaddji (erenomášoahpaheaddji), njeallje lektora, geat buohkat oahpahit maiddái sámelogahagas (vástida Norgga beal joatkkaskuvlla) ja guokte váldodoaibmasaš diibmooahpaheaddji. Sis suomagielat oahpaha bealde leat okta luohkáohpaheaddji, golbma lektora, ovtta jahkái välljejuvvon diibmooahpaheaddji ja okta siidodoaibmasaš diibmooahpaheaddji. Sámeielat oahpaha bealde leat golbma luohkáohpaheaddji, guokte diibmooahpaheaddji ja okta lektor.

Luohkáohpaheaddjit oahpahit dušše vuolleskuvllas, lektorat badjeskuvllas. Diibmooahpaheddjiin okta oahpaha dušše vuolleskuvllas, guokte eará sihke vuolle- ja badjeskuvllas. Siidodoaibmasaš diibmooahpaheaddji oahpaha dušše badjeskuvllas.<sup>9</sup>

## **2 Skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu historjá ja duogáš**

### **Skuvllaid ovttasbarggu duogáš**

Ohcejohka Suoma bealde ja Sirbmá Norgga bealde leat Deanuleagi kránnjágilážat, maid gaska lea 2 miilla. Oktasaš sámegeilla, -kultuvra, fuolkeoktavuođat, biras ja ealáhusat ovttaštit guovllu ássiid. Dienu leamaš ja lea ain lunddolaš bargat ovttas našunála riikkaid rájain beroškeahtta ja gulahallat nuppi riikka sámiiguin ja verddiiguin.

Ohcejoga ja Deanu gielddaid skuvllat leat juo guhká bargan ovttas. Ovdamearkka dihte skuvllat leat ordnen oktasaš čuoigangilvvuid juo 1960-logu rájes ja oahppit leat fitnan galledeamen kránnjáriikka skuvllain. Ohcejoga ja Sirbmá skuvllat bargagohte ovttas eanet systemáhtalaččat 1990-logu álggu rájes. Oktan guovddáš čilgehussan ovttasbarggu lassáneapmái lea dat, ahte Deanu badjel, Ohcejoga gili ja Roavvegietti boahdá, huksejuvvui šaldi, Sámešaldi, mii álkidahtii mátkkiid kránnjáškuvllaide. Ovdal šalddi biillain sáhtti

---

<sup>9</sup> Dieđut skuvllaid birra: Sirbmá skuvllas Sonja Guttorm, Ohcejohnjálmmi skuvllas Arja Alaraudanjoki.

mátkkoštit njuolga Ohcejogas Sirbmái beare dálvesiivvuid áigge, go Deatnu lei jikŋon ja jieŋageaidnu rahppon. Nubbin vejolašvuohtan lei vuodjit Deanušalddi bokte, mii mearkašii mátkki guhkkuma badjel čuđiin kilomehteriin ovttá guvlui. Juos de geassit háliidii beassat Deanu rastá, de dalle galggai eanu rasttildit suga. Oktan sivvan ovttasbarggu lassáneapmái lea, ahte jagi 1989 rájes Sámi allaskuvlla Guovdageainnus álggii skuvlet ovda- ja vuodđoskuvlla sámeoahpaheddjiid. Dán oahpu leat gazzan mánggat Ohcejoga ja Deanu gielddaid sámeoahpaheaddjit. Studeredettiin sii leat oahpásmuvvan guhtet guimmiidasaset ja huksen verddevuodaid gaskaneaset. Oahpu áigge sii leat beassan hárhjehallat kránnjáriikka skuvllain ja dovdet dienu goappašiid beliid bajásgeassin- ja skuvlaortnegiid. Maiddái vanhemat leat leamašan ovddideamen ovttasbargojurdaga gitta álggu rájes. Danne jurdagat ovttasbarggu nannemis ja dan viiddideamis leat lunddolaš boadus dáid vásáhusaid vuodul.

Skuvlaovttasbargu ovdánii ja viiddui 2000-logu álggus. Dán guovtti skuvlla vanhemat ja oahpaheaddjit ceggejedje sierra ovttasbargojoavkku, man namma lei *Ohcejoga ja Sirpmá dáiddaoahpahusjoavku*. Dáiddaoahpahusjoavkku vehkiin jodihedje iešguđetgelágan doaimmaid, earret eará skuvllat fitne ovttas oahppomátkkis Lujávrris ja Vuonnabađas. Joavku ordnii maiddái juoigankurssa ja eará kulturkurssaid mánáide.

Prošeaktajodiheapmi buvtii ollu lassebargguid vanhemiidda ja oahpaheddjiide, ja dan dihtii bivde sii Deanu giellagáttis veahki prošeaktadoarjaga ohcamii. Ohcejoga ja Deanu gieldda ovttas dáiddaoahpahusjoavkkuin hábmejedje prošeaktaohcamuša. Dan oktavuodas, giđdat 2004, čállojuvvui vuosttaš ovttasbargosoahpamuš Ohcejohnjálmmi skuvlla ja Sirpmá skuvlla gaskka. “OVTTAS! Sámi kulturoahpahus mánáide ja nuoraide” -prošeakta álggahuvvui geassemánus 2004, ja dat bisttii 2007 rádjái. Ruhtadeaddjin ledje INTERREG IIIA Davvin Sápmi, Norgga Sámediggi, Davvikalohttaráđđi, Ohcejoga gieldda ja Deanu giellagáddi.

Vuosttaš OVTTAS!-prošeavttas ordnejuvvui iešguđetgelágan kulturoahpahus. Dehálaš oktasaš oahppofáddán ledje rádjajohka Deatnu, boazodoallu, duodji, lihkađeapmi dahje valáštallan ja filbmenbargu. Skuvllain ledje dávjá oktasaš plánenčoahkkimat ja maiddái ráhkaduvvui oktasaš jahkeplána. Eanáš doaimmat ledje Ohcejohnjálmmi sámeluohkáid ja Sirpmá skuvlla ohppiid várás, muhto prošeavttas ordnejuvvui kulturoahpahus maiddái earáge Deanuleagi mánáide ja nuoraide.<sup>10</sup>

---

<sup>10</sup> Loahpparaporta 2007.

Prošeaktadoaimmaid lassin viiddiduvvui skuvllaid ovttasbargu. Skuvllaid oktasaš vanhenoahkkimis giđa 2005 sávve vanhemat, ahte fásta oktasaš oahpahuš biddjojuvvo johtui, ja dat álggahuvvui čakčat 2006. Álggus mielde ledje nuoramus oahppit, ja sii vázze ovttas skuvlla ovttas beaivvi vahkkus. Čakčat 2008 viiddiduvvui oahpahuš, nu ahte olles mánáidceahkki/vuolleskuvla searvvai oahpahušii guktii vahkkus.

Dán čielggadeami čáledettiin čakčat 2010 ja ođđajagemánus 2011, skuvlaovttasbargu doaimmá konkrehtalaččat nie, ahte Ohcejoga sámegeielat vuolleskuvlla oahppit mannet juohke gaskavahkku Sirbmái ja duorastagaid fas Sirpmá mánáidceahki oahppit bohtet Ohcejohkii. Finnmárkku oahpahušdirektevra ja Suoma oahpahušministeriija<sup>11</sup> leat juolludan ruđa earret eará sáhtuide ja koordineremii, vai fásta oktasaš oahpahuš lea vejolaš čadahit.

### **Mánáidgárdeovttasbargu**

Maiddái Ohcejoga ja Deanu mánáidgárddit leat guhkit áigge bargan ovttas ja dat leat doaimman studeanttaid hárbjehallanbáikin. Earret eará juo 1990-logus leamaš iešguđetlágan giella- ja kulturdeavvadeamit, maid ieža mánáidgárddit, Deanu giella ja Sámi Ealáhus- ja Guorahallanguovddáš (SEG) leat ordnen.

Fanasgiettis, Deanu Norgga bealde, lei Deatnogátti sámesearvvi mánáidgárde doaimmas gitta 2006 rádjái. Dan bálvalusaid geavahišgohte maiddái Njuorggáma vanhemat iežaset mánáide 1990-logu loahpageažis, ja go Sirpmás heaittihuvvui mánáidgárde, de sirbmálaš vanhemat dolvo mánáideaset dohko dikšui. Go datge dikšunbáiki heaittihuvvui, de leat muhtun Sirpmá vanhemat ožžon dikšunsaji mánáidasaset Ohcejoga giellada mánáidgárdái Ohcejohnjálmmis (dálá Duottaraski-mánáidgárde).

Ohcejoga ja Deanu giellat bargagohte ovttas mánáidgárdefálaldagain, vai mánát sáhttet oazžut sámegeielat mánáidgárdebálvalusa kránnjagielladas. Jagi 2005 loahpageahčen vuolláičáalle Deanu giella ja Ohcejoga giella oktasaš mánáidgárdesoahpamuša<sup>12</sup>, man vuodul

---

<sup>11</sup> "Koulujen kansainvälistäminen"-ruhtagáldus. Čavčča 2010 rájes Oahpahušministeriija ii leat juolludan doarjaga.

<sup>12</sup> Avtale 2005.

Sirpmá mánát ožžot gaskaboddasaš mánáidgárdesaji. Njuorggáma mánát bealisteaset ožžot saji Giellavealgu-mánáidgárddis Deanušalddis.<sup>13</sup>

Ohcejoga mánáidgárddis, Duottaraskkis, lea leamaš váttis dilli bargiid váiluma ja gáržžes lanjaid geažil. Váttisvuodat leat lassánan jagi 2010 čavčča mielde ja dávjá Sirpmá mánát eai leat beassan bohtit mánáidgárdái. Dasa lassin sihke Sirpmás ja Ohcejogas lea mánnálohku sturron, ja dálá doaibmansajit eai reahká šat buohkaide. Deanu gieldda lea plánegoahtán Sirbmái bajásgeassinguovddáža, masa gullet sihke skuvla ja mánáidgárdi. Plánaid mielde Sirpmás livččii mánáidgárdefálaldat čavčča 2011 rájes. Ohcejohnjálmmis fas Duottaraski-mánáidgárdi beassá fárret odđa ja stuorát lanjaide seamma čavčča.

### **3 OVTTAS!-prošeakta ja dan ulbmilat**

Go ovddit OVTTAS!-prošeakta nogai 2007, de skuvllat ja gielddat háliidedje fas odđa seammalágan prošeavtta, ja jagi 2009 skábmamánus álggahedje Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu giellagáddi prošeavtta "OVTTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis". Oktiibuot golmmajagi prošeaktii lea juolluduvvon 745 000 euro, mas Suoma beale ruhtadanoassi lea 378 570 euro ja Norgga beale oassin lea 411 436 euro (3 382 000 NOK). Dán olles supmis Ohcejoga gieldda oassin lea 36 250 euro iežas barggu lassin (21 250€) ja Deanu gieldda 772 000 NOK (94 000€) ja Deanu giellagátti oassin 412 000 NOK (51 500 €). Ohcejoga ja Deanu gielddaid ja Deanu giellagátti oktasaš prošeavtta ruhtadit ovttasbargoguimmiid lassin Lappi lihttu, Davvikalohttaráđđi, INTERREG IVA Davvin Sápmi, Norgga Sámediggi ja Norgga Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta. Plána mielde prošeakta bistá jagi 2012 lohppii, muhto álggaheami maŋŋoneami geažil prošeaktaáigi sáhtá joatkašuvvat. Deanu giellagáddi fuolaha prošeaktajodiheami sihke Norgga ja Suoma bealde. Prošeavtta stivrenjoavkkus leat Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu giellagátti ovddasteaddjit: virgeolbmot, vanhemat ja oahpaheaddjit. Dás ovddos guvlui geavahuvvo oanádus "OVTTAS!"<sup>14</sup>, go lea sáhka dán prošeavttas.

---

<sup>13</sup> <http://www.utsjoki.fi/saame/balvalusat/beaivediksunbalvalusat/ohcejoga-gieldda-ja-deanu-gieldda-gaskasas-soahpamus.php>.

<sup>14</sup> OVTTAS!-prošeakta 2009.

OVTTAS!-prošeavtta dárkkuhussan lea sámegiela ja -kultuvrra nannen ja ovddidit dálá skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu. Váldoulbmilin ja čuorvvasin (višuvdnan) lea váikkuhit dasa ahte sámegiella ja sámi servodat ovdánit positiivvalaččat skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu bokte Deanuleagis. Ulbmilin lea ain nannet ja viiddidit sámi skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggu Deanuleagis Suoma ja Norgga riikkarájáid rastá. Eará ulbmilin lea loktet skuvllaid ja mánáidgárddiid gelbbolašvuoda ja nannet daid kvalitehta; nannet oktasaš sámi gullelašvuoda ja oktavuoda ja verddevuoda rájá rastá, nu ahte riikkaidgaskasaš ovttasbargu lassána boahttevaš jagiid. Dáid doaimmaid bokte ovddidit positiivvalaš guottuid guđet guimmiideaset birra ja ohppiid dárogiela ja suomagiela máhtu.

Okta OVTTAS!-prošeavtta deháleamos ulbmiliin lea leahkit veahkkin sihke oahpaheddjiide, ohppiide ja vanhemiidda. Dan oktavuodas prošeakta doarju oahpaheddjiid ja eará bargiid fágalaččat sihke bagadallama ja skuvlejumi bokte. Prošeavtta figgamuššan lea ovddidit, lasihit ja buvttadit oktasaš sámi oahpponeavvuid ja oahppomateriála ja Deanuleagi sámi oahppoplána. OVTTAS!-prošeakta lea mielde doarjumin oktasaš elektronalaš oahppovuodu, nu ahte dihtoriid sáhtta geavahit oktasaš oahpahasas. Plánas lea maiddá fállat gelbbolašvuodaloktenfálaldagaid vanhemiidda.

Prošeavttas leat borgemánu 2010 rájes leamaš guokte virggi: mánáidgárdeovttasbarggu várás sámi smávvamánáid bajásgeassima áššedovdi ja skuvlaovttasbarggu várás pedagoga. Áššedovdepedagogan doaibmá Sonja Guttorm ja dát bargu bistá lohkanjagi 2011 lohppii. Su bargun lea bagadallat oahpaheddjiid oahpahasii guoski áššiin, koordineret ovttasbarggu skuvllaid gaskkas, ja ovddasvástádussii gullet maiddá oahpponeavvuid, oahpahasvugiid ovddideapmi ja guovtti riikka oahppoplánaid oktiiheiveheapmi. Sámi árramánávuoda bajásgeassima áššedovdin lea Helena Guttorm. Su ovddasvástádussan prošeaktaplána mielde lea bagadit mánáidgárddis ee. mo vuhtiiváldit mánáid sierra gielladuogážiid ja heivehit sihke Norgga ja Suoma beale bargovugiid. Áššedovdi bargguide gullá bidjat johtui ovttaskas mánáid giellaoahppoplána, vai mánáid sámegiela dáidu nanosmuvvá, ja koordineret ovttasbarggu gielddaid gaskkas. Dasa lassin áššedovdi ráhkada bargi giellaealáskahttin- ja giellanannenplána. Ohcejohnjálmmi skuvla lea välljen skuvlaovttasbarggu várás koordináhtora, guhte lea oahpaheaddji Injá Guttorm.

## 4 Jearahallamat ja oainnut ovttasbarggus

Dán čielggadeami ulbmilin lea gártet ja guorahallat daid vásáhusaid ja oainnuid, mat leat čoggon Ohcejoga gieldda ja Deanu gieldda skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggus. Čielggadeami čuožáhatjoavkun leat oahpaheaddjit, vanhemat, oahppit ja mánáidgárdebargit, geat leat mielde ovttasbarggus. Gielddaid politihkkárat eai leat jearahallojuvvon, dasgo sii eai gula dán čielggadeami čuožáhatjovkui.

Čielggadeami materiála čohkkenvuohkin leat geavahuvvon oktagaslaš jearahallamat, joavkoságastallamat ja maddái dokumeanttat, mat leat čállojuvvon proševtta áigge.

Jearahallamat leat dahkkon 16.11.2010–24.1.2011. Vuokko Hirvonen muitalii čielggadeami birra Ohcejohnjálmmi skuvlla vanheneahkedis 8.9.2010 ja Duottaraski-mánáidgárddis 9.9.2010. Sirpmás fas rektor Reidun Aslaksen Måsø muitalii vanheneoahkkimis čielggadeami birra ja jugii dutkančilgehusdiedáhusa vanhemiidda. Čakčamánu 2010 ruovttuide sáddejuvvui diedáhus čielggadanbarggu<sup>15</sup> birra ja mielde lei maddái jearahallanlohpeskovvi<sup>16</sup>, mii lei oaivvilduvvon sihke mánáidgárdemánáid ja skuvlamánáid vanhemiidda. Skovis jerrojuvvui vanhemiin lohpi jearahallat sin mánáid skuvlaovttasbarggu vásáhusaid birra. Seammás jerrojuvvui vanhemiin, háliiditgo sii searvat jogo oktagaslaš jearahallamii dahje joavkoságastallamiidda.

Stuorámuš oassi skoviin máhcahuvvui. Das maŋŋá válđui oktavuoha vanhemiiguin, geat ledje vástidan miehtemielalaččat lohpegažaldahkii, ja oktagaslaš jearahallanáigi šihhttojuvvui singuin. Eanaš jearahallamat dahkkojuvvojedje prošektabargi kantuvrras ja muhtun jearahallamat dáhpáhuvve telefonna bokte.

Buot vanhemat eai háliidan searvat oktagaslaš jearahallamiidda. Dan sadjái muhtumat háliidedje vástidit jearaldagaide čálalaččat, ja dalle dat sáddejuvvojedje sidjiide šleadgapoastan. Maddái ođđa sosiála media, Facebook, lei anus. Earenoamážit ovddeš ohppiid fáhtemis dat lei hui ávkkálaš, dasgo dan bokte nuoraid lei vuos hui álki gávdnat ja

---

<sup>15</sup> Geahča mielddus nr. 1.

<sup>16</sup> Geahča mielddus nr. 2.

gažaldagaide vástideapmi dan láhkai orui leamen nuoraide álki. Maiddá muhtun vanhemat gulahalle jearahalliin Facebook bokte.

Vánhemiid ja oahpaheddjiid oktasaš vanhendeaivvadeapmi, mas fáddán lei maddái joavkojearahallan, lágiduvvui Ohcejogas 23.11.2010.<sup>17</sup> Čoahkkimis ledje mielde eanaš vanhemat ja bargit guktuid bealde Deanu, oktiibuot oasseváldit ledje 45. Annukka Hirvasvuopio-Laiti muitalii čielggadanprošeavtta birra, ja dilálašvuodas ságastalle álggus oppalaččat ovttasbarggu lihkostuvvamis ja eará dasa guoski áššiin. Das maŋŋá vanhemat juhkkovuođedje smávit joavkkuide, ja juohke joavkkus ledje sin iežaset fáttát maid vanhemat guorahalle ovttas. Loahpas vel lei joavkoságastallamiid čoahkkáigeassu ja loahppahálešteapmi.

Oktagaslaš jearahallamiidda, main leat mielde maddái šleadgapoasta- ja Facebook-oktavuođat, serve 10 oahpaheaddji, 6 mánáigárdebargi, 17 vanhema ja 30 dálá ja ovddeš oahppi. Čuovvovaš kapihttaliin (4.1–4.4) čilgejuvvojit jearahallamiid ja ságastallamiid bohtosat.

#### **4.1 Oahpaheaddjijearahallamat**

Dán čielggadeamis oahpaheaddjin oavvilduvvo skuvlaoahpaheaddji. Guktuid skuvllaid oahpaheaddjit, guhte leat mielde ovttasbarggus, leat jearahallojuvvon dán čielggadeapmái. Go čujuhuvvo oahpaheddjiid ja mánáidgárdebargiid jearahallamiidda, de geavahuvvo sátni “bargi”.

Oahpaheaddjit vásihit ovttasbarggu dehálažžan ja ahte dat addá sidjiide olu. Oktasaš plánenčoahkkimat, mat ordnejuvvojit vahkkosaččat leat ovttasbarggu veahkin. Plánenčoahkkimiin oahpaheaddjit plánejit ovttas čuovvovaš vahkku oahppodiimmuid ja háleštit skuvlaovttasbargui guoski áššiin. Konkrehtalaš ávki skuvlaovttasbarggus lea ovdamearkka dihte dat, ahte oahpaheaddjit ožžot dieđuid ođđa oahppomateriálain ja besset álkit geavahit daid. Ovttasbargu lea lokten sin pedagogalaš gelbbolašvuoda earret eará nie,

---

<sup>17</sup> Miellidusin vanhendeaivvadeami prográmma ja joavkojearahallamiid gažaldagat.

ahte sii leat oahpásmuvván iešguđetlágan oahpahan- ja bargovugiide. Gulahallama ja ovttasbarggu guovddáš vuodđun ja vuolggasadjin lea sámegiella, mii dahká ovttasbarggu oppalohkáii vejolažžan. Oahpaheaddjit mitalit, ahte ovttasbargiid gaskkas lea buorre bargomokta ja -vuoigŋa, ja sii áinnas háliidit joatkit ovttasbarggu. Dušše ovttá oahpaheaddji mielas johtin guovtti skuvlla gaskka lei veahá váibadahtti iige orron leamen nu somá, muhto songe miedihii, ahte ovttasbarggus leamašan stuorra ávki omd. ođđa oahpponeavvuid olis ja sámegiela geavaheapmái.

Oahpaheaddjit leat earenoamážit liikon oahppoplánabargui, mainna bargá Sonja Guttorm. Su bargu oaččui olu rámi ja dat, ahte dakkár bargu lea álggahuvvon, lea oahpaheddjiid mielas hui dehálaš. Sonja Guttorm lea áššedovdepedagoga virggis guorahallamin ja veardideamen Suoma ja Norgga virggálaš oahppoplánaid, maid iešguđege ceahkis dahje luohkás oahppit galget máhttit. Dasto son lea heivehan ja čatnan áššiid oktii. Dál aiddo son bargá sámegiela oahpahusain. Guttorm lea ráhkadan oahpaheddjiid veahkkin listtu, man mielde lea álki dárkkistit, ahte mánát čuvvot iešguđege riikka oahppoplánaid ja ohppet dáid áššiid mat daidda gullet. Son lea maiddáii ráhkadan ja buvttadan oahpponeavvuid (oahppomateriála) oktasaš oahpahusa várás, ja dat leamašan oahpaheddjiide erenoamáš ávkkálaččat. OVTTAS!-prošeavttas ráhkaduvvon oahpponeavvuid lassin oahpaheaddjit leat oahpásmuvvan dakkár ođđa oahpponeavvuide, maid ii muđuid livčče lean nu álki gávdnat ja geavahan daid oahpahusas. Ohcejoga oahpaheaddjit leat beassan geavahit Norgga bealde sámehoahpahusa várás ráhkaduvvon oahpponeavvuid ja Sirpmá oahpaheaddjit fas Suoma Sámedikki buvttadan materiála. Dáid oahpponeavvuid goappaš skuvllat leat ožžon iežaset oahpahusa atnui nuvttá.

“Oahppogirjiid skáhpon lea álki, dat beanta buktojit njuni ovdii. Sirpmá skuvla oastá buot oahppogirjiid mat ilbmet norggabeale Sámis ja mii fas doalvut girjiid mat bohtet suomabeale Sámis. -- Oktasaš oahpahussii váldojuvvo oahppomateriálain dat oassi maid mii oinniimet buoremussan sápmelaš ohppiide. Fertet ja beassat veardádallat Suoma ja Norgga beale oahppoplánaid.”<sup>18</sup>

Ohcejohnjálmmi skuvlla ja Sirpmá skuvlla oahpahusat čuvvot nappo Suoma ja Norgga virggálaš oahppoplánaid. Dain leat earut, nu mo olles skuvlasystemasge. Oahpaheaddjit leat ovttas guorahallan maid fágaid/oahppoávdnasiid sáhhtá oahpahit ovttas guktuid skuvllaid ohppiide. Dál oktasaš fágat leat sámegiella, birasfága, matematihkka, lihcadeapmi/valáštallan ja musihkka. Sirpmá skuvlla oahppit lohket suomagiela ovttá oahppodiimmu vahkkus ja fas

---

<sup>18</sup> Jearahallan. Bargi.



Ohcejoga ohppiin lea vejolaš välljet dárogiela. Dárogiella lea Ohcejoga skuvlamánáide eaktodáhtolaš fága. Sii geat eai leat välljen dárogiela, lohket sámegiela dan botta.

Jearahallamiid vuodul oahpaheaddjit leat ovttaoavivis das, ahte oahppoplánaid lea dehálaš čuovvut ja maiddái sihkkarastit dan, ahte oahppit ožžot buorre oahpahusa. Oahpaheddjiid mielas skuvlaovttasbargu lea riggodat, dat ii ráddje, muhto baicce lea resursan ja vejolašvuohtan. Sin mielas lea buorre oaidnit ja vásihit sierralágan oahpahanmetodaid, juohkit pedagogalaš vásáhusaid ja viiddidit iežaset máilmmigova. Ovttasbarggu áigge sii leat šaddan čoavdit mánggalágan uhcit ja stuorát čuolmmaid. Ovdamearkan namuhuvvui goappáge riikka iežas skuvlasystema, muhto dattetge sii leat gávdnan dásseattu mo doaimmat ovttas. Oahpaheaddjit vásihit, ahte dálá skuvlaovttasbarggus lea bures váldojuvvon vuhtii oktasaš plánen ja dat, ahte doaimmaide leat čielga njuolggadusat ja plánat. Plánaid sáhtášii liikká ain buoridit ja nannet, vai šattašedje guhkit áiggi plánat, maida juohke oahpaheaddji maiddái čatnasa.

Jearahallojuvnon oahpaheddjiin guktuid bealde Deanu leat positiivva jurdagat ja oainnut skuvlaovttasbarggus. Hástalussan sii oidnet dan, mo ovttasbarggu sáhtta joatkit maiddái boahhtevuodas, mo šaddá ruhtadeapmi ja maid gielddaid politihkkárat oavvildit ovttasbarggu birra. Oahpaheddjiid mielas politihkkárat eai álo leat dahkan rivttes mearrádusaid skuvlaovttasbarggu ektui. Sivvan dasa oahpaheaddjit oidnet earet eará dan, ahte politihkkárat eai oro diehtimin áššis doarvái ja danin vuostálastet ovttasbarggu. Diehtemeahttunvuohta albmana muhtumin ovdagáttuin ja ártegis oainnuin, mat gusket skuvlaovttasbargui. Oahpaheaddjit ávžžuhitge lasihit diehtujuohkima sihke gielddaid ja vanhemiid guvlui ovttasbarggu birra. Maiddái Ohcejoga skuvla suomagielat oahpaheddjiide galggašii juohkit eanet dieđu skuvlaovttasbarggu birra. Sávaldahkan lea, ahte berrešii ordnet skuvlendilálašvuođa das, mo mánggagielat ja -kultuvrrat skuvla doaimmá oba servodagas.

### **Ovttasbargu vanhemiiguin**

Ovttasbarggus leat maiddái čuolmmat, mat bohte ságastallamiin ovdan. Earet eará vanhemiid ja oahpaheddjiid dahje skuvlla ovttasbargu ii doaimma álo nu bures go galggašii. Muhtun oahpaheaddjit lohket, ahte vanhemat eai álo ádde maid oahpaheaddjibargu sisttisoallá ja



buohkanassii bures. Oahpaheddjiid mielas vanhemat leat leamašan mielde mánáideaset skuvlavázzimis ja dorjon sin barggu.

### **Ovttasbarggu lasiheapmi**

Daid oahpaheddjiid mielde, guhte ledje fárus juo vuosttaš prošeavttas, de álgoáiggiin (2004-2007) eai nu olu čuvvojuvvon skuvllaid oahppoplánat; oahpahas lei ordnejuvvon fáttáid mielde ja mátkkit ja reaissut ledje olu. Váldodeaddu lei kulturoahpahusas, mii lei vuohttimis jo prošeavtta namasge. Prošeavtta plána lei buorre, sihke oahppit ja oahpaheaddjit ožžo das dattege olu, muhto maddái váttisvuodát bohte ovdan, nu mo čuovvovaš sitáhtain albmana:

“Álggus dat gal orui hirbmat lossat... Menddo johtilit biddjojuvvui oktii menddo stuorra joavku, dalle ledje buot sámeielat oahpahas oahppit fárus, olles skuvla biddjui plánetkeahtá oktii baifáhka.<sup>21</sup>

“Dalle álggus eai nu olu čuvvojuvvon oahppoplánat, manaimet fáttáid mielde ja dat ii albma láhkai lihkestuvvan gal... goit badjedási [nuoraidceahkki, čáli lasihus] bealde. Oahppit manahedje oahppodiimmuid ja oahpaheaddjit vuostálaste oktasašbarggu. Áššiid lei váigat soahpat dáppe Ohcejogas oahpaheddjiiguin, lei garra vuosteháhku sihke suoma- ja sámebealdi [skuvllas, sámeielat ja suomagielat oahpahas bealdi, čáli lasihus].<sup>22</sup>

Oahpaheaddjit lohket, ahte dálá dilis sii leat čoavdán mánggaid čuolmmaid, mat leamaš ovdal ovttasbarggus. Dilli lea nappo buorránan olu dan rájes go ovttasbargu álggahuvvui. Daid vásáhusaid vuodul, maid oahpaheaddjit leat dán rádjái čohkken ovttasbarggus, sii leat gávnnanan makkár oktasaš fágaid/oahppoávdnasiid oahpahas lihkestuvvá bures dán guovtti riikka skuvlamánáide. Plánat leat čielgan ja dál oahpahas lea organiserejuvvon buorebut go ovdal.

Maddái oktasaš oahpahas mearri, guokte beavvi vahkkus, lea sin mielas buorre aiddo dál. Oahpaheaddjit háliidit dorvvastit mánáide gelddolaš ja kvalitehtalaš oahpahas ja dálá ortnet, guokte beavvi vahkkus, doaibmá bures dange ektui. Oahpahas lea organiserejuvvon bures ja

---

<sup>21</sup> Jearahallan. Bargi.

<sup>22</sup> Jearahallan. Bargi.

dan sáhtta bures čadahit. Ovtta oahpaheaddji mielas oktasašoahpahusa galggašii juoba lasihit, muhto lea maiddá oahpaheaddji, guhte ii leat nu mielas searvamin skuvlaovttasbargui.

Oahpaheddjiin jerrojuvvui, berrešiigo oktasaš oahpahusa viiddidit maiddá nuoraidskuvlii. Eanaš oassi oahpaheddjiin guktuin gilážiin oaivvildit, ahte sin vásáhusaid mielde goit dálá skuvlamáilmmis nuoraiddási riikkaidgaskasaš earut, mat gusket sihke skuvlaortnegiidda, oahppoávdnasiidda/fágaide ja daid sisdoaluide leat nu stuorrát, ahte lea hui váttis ovttašit oktasaš oahpahusa badjedásis/nuoraidceahkis. Oahpaheaddjit leat dattege miehtemielalaččat maiddá dasa, ahte oktasaš oahpahusa sáhtta viiddidit nuoraidskuvlii.

Juos oahpahus dattege viiddiduvvo gitta badjedássái, de dat gáibida oahpaheddjiid mielde vuđolaš guorahallama ovdalgo oahpahus álggahuvvo ja dán guorahallanbargui galgá bálkkáhit unnimustá ovtta olbmo doarvái guhkes áigái. Guorahalli galgá leat pedagoga ja dovdat bures Suoma ja Norgga oahppoplánaid ja son galgá máhttit daid heivehit oktii. Sámegealla sáhtášii leat vejolaš oktasaš oahppofága.

### **Oahppama nannen ja oahpahusa hástalusat**

Oahpaheaddjit lohket sis lea ovddasvástádus oahppi oahppamis ja oahppoplánaide čállon oahppomihttomeriid olaheamis. Oahppu čuočcá guhkás máná eallimis ja danne leage earenoamáš dehálaš dorvvastit mánnái gelddolaš ja kvalitehtalaččat buorre oahpahusa. Vánhemat sáhttet evttohit ja ovdanbuktit mánggalágan skuvlavázzimii guoski áššiid, muhto ovddasvástádus oahpahusa sisdoalus ja didaktihkas (namalassii oahpahas ja dan teorehtalaš vuolggasajiin) lea oahpaheaddjis ja skuvllas.

Ohcejoga ja Sirpmá skuvlaovttasbargus oahpaheaddjit leat fuomášan, ahte máná gielladuogáš sáhtta váikkuhit oahppamii. Mánát ohppet odđa giellaid johtilit, muhto muhtumin, erenoamážit álgooahpahas, mánnái sáhtta leat váttis čuovvut sámegeallat oahpahusa juos son bohtá ovttageallat suoma-/dárogeallat birrasis. Dáin dáhpáhusain oahpaheaddji sáhtta dáhttu mánnái lasse/liigeoahpahusa dahje/ja veahkehit su oahppodiimmuid áigge sierra giellaovdánahttinvugiiguin. Máná giellaoahppama sáhtta ja berre doarjut maid skuvlla olggobealde ovdamearkka dihte nu, ahte mánás leat sámegeallat olbmot birrasis dahje máná searvá sámegeallat astoáiggedoaimmaide.

Oahpaheddjiid oainnu mielde sáhttet leat stuorra earut ohppiid skuvlamenestusas ja birgemis juoba seammá ahkedásisge. Mánát leat iešgudetláganat juo árramánávuođa rájes. Muhtumat ohppet jođáneappot ja muhtumiidda skuvlavázzin ii leat seamma álki. Skuvlamenestussii váikkuhit máŋgga lágan áššit, ovdamearkka dihte máná luondu – leago son roahkkat vai udju, sosiála vai dakkáraš, guhte liiko leat okto – su duogáš, eallinvásihusat ovdal skuvlaagi, dearvvasvuohta ja vejolaš erenoamášdárbbut. Muhtun mánáin sáhttá leat váttis gulahallat eará olbmuiguin, muhtumat sáhttet ujustallat stuorra joavkkus, muhtumat leat fas liikojit dasa.

Ovttá oahpaheaddji oainnu mielde čeahpes ja gaskadási oahppit birgejit gos beare ja makkár oahppobirrasis ihkenassii. Ohppiin, geain eai leat nu buorit oahppannávccat, sáhttet leat váttisvuođat skuvlavázzimis ja lea vejolaš, ahte dákkár skuvlaovttasbargu sáhttá dagahit lassestreassa oahppái ja oahppamii. Dat ii su mielde goittotge galgga šaddat čuolbman, man ii sáhtašii čovdit. Oahppi oahppodili ja oahppama galgá čuovvut ja juos vuhtto, ahte son ii ovdamearka dihte ovdán lohkamis dahje eará vuodđogálggain iežas ceahki/luohkkádási mielde, de dalle ferte dalán geahččalit váikkuhit áššái ja addit lasse/liigeoahpahusa dárbbu mielde. Oahpaheaddji dajai iežas illá jáhkkit leat vejolaš, ahte skuvlaovttasbargu okto dagahivčče ovttaga oahppái oahppanválttisvuođaid, muhto dasa leat maiddáai eará sivat. Juos váttisvuođat goittotge bohtet ovdan, daidda galgá dalán giddet fuomášumi ja iskat čovdit daid dakkaviđe. Oahpaheaddjit ávžžuhit vanhemiid váldit oktavuoda skuvllain dalán, juos oahppis ii oro leamen buorre dilli skuvlavázzimis. Vanhemiid fuolaid galgá álo guldalit ja váttis áššiide ferte iskat čovdit buoremus lági mielde. Deháleamos ášši lea máná buorre dilli skuvllas.

## **Gielaid oahpahus**

Skuvlaovttasbarggu “váibmu ja siellu” lea sámegeiella. Oahpaheddjiide lea áibbas guovddášášši dat, ahte sihke oahpahus ja gulahallan dáhpáhuvvá sámegillii.

“Mis lea iešgudetlágan oahpaheaddjioahppo- ja bargoduogáš, muhto oktasaš giella ja kulturduogáš. -- Oahppodiimmuid plániimet ovttaga ja vuodđun lei min iežamet kultuvra.”<sup>23</sup>

“Positiiva lea ahte sámegeiella geavaheapmi lassána go Ohcejoga mánát leat ovttaga Sierpmá mánáiguin. -- Muđuidge anán buorin ahte dát mánát oahpásmuvvet iežaset kránjáiide, geaidda

---

<sup>23</sup> Jearahallan. Bargi.

muđuid eai livčče oahpásmuvvan. Ovttasbargu lámhá maid vejolašvuoda buoret oahpahussii mii lea huksejuvvon sámi kultuvrii ja masa váldá buoremus osiid guovtti riikka oahpahusvuogádagas.”<sup>24</sup>

Váldogielaide oahppamis muhtun oahpaheaddjit lohket, ahte váldogielaide oahpahusa ii dattege galggašii vajálduhttit. Dán atná dehálažžan maiddái váldooassi jearahallon ohcejohkalaš vánhemiin. Suoma bealde vále sihke muhtun oahpaheaddjit ja vánhemat ovdan dan ahte, juos oahppi áigu logahakkii/joatkkaskuvlii studeret, de logahaga sáhtta leat váigat čadahit buriin arvosániiguin juos ii leat nana suomagiella. Suomas ii sáhte studeantačállošiiin čállit dahje vástidit sámegillii eará go sámegiella eatnigiellan -iskosa. Dasa galggašii dieđusge boahit nuppástus, muhto dat ii oro ollašuvvamin Suomas goit lagamuš jagiin, lohket oahpaheaddjit.

## 4.2 Mánáidgárdebargiid jearahallamat

Mánáidgárdebargiid jearahallamiin bođii ovdan, ahte sii leat liikon ja duđavaččat ovttasbargui. Sin mielas Sirpmá mánáid dikšun Ohcejoga mánáidgárddis Duottaraskkis lea váikkuhan positiivvalaččat maiddái Suoma beal mánáid sámegielageavaheapmái. Mánát geavahišgohtet sámegiela oalle lunddolaččat go fuomášit, ahte buohkat eai ádde suomagiela dahje dárogiela. Vaikko muhtumin bargit leat šaddan bagadit mánáid giellageavaheamis, de oppalaččat mánát álget sámástit gaskaneaset oalle johtilit. Suoma ja Norgga bealde leat muhtun erohusat sámegielat sániin ja dadjanmáliin. Bargiid mielas dát riggudahtta mánáid sámegiela, go sii ohppet dajaldagaid, sániid ja tearpmaid mat eai veaje leat nu dávjá anus sin iežaset ruovttuguovllus. Duottaraskkis leat gávnahan, ahte maiddái Norgga beal mánáid sámegiella lea nanosmuvvan ja sin sámegiela geavahus lea lassánan. Mánáid nana sámegiellamáhtu fuomášii earenoamážit bargi, geas lea vásáhus eará Sámevuovllu mánáidgárddiin bargamis. Su mielde Ohcejoga mánáidgárddis lea áibbas earenoamáš buorre dilli sámegiela hállama ektui.

Muhtun mánáidgárdebargit namuhedje, ahte galggašii ráhkaduvvot sámemánáid várás oaivvilduvvon smávvamánáid bajásgeassinplána. Iešalddis Suoma bealde lea juo anus sápmelaš árrabajásgeassinplána, man lea ráhkadan Sápmelaččaid/ Sámegielat sosiálabálvalusaid ovddidanprošeakta. Ohcejoga gielda ii leat vel dan virggálaččat

---

<sup>24</sup> Jearahallan. Vánhen.

meannudan. Dasa lassin lea Duottaraski-mánáidgárddis juohke mánnái ráhkaduvvon oktagaslaš dikšun- ja bajásgeassinplána. Mánáidgárdebargiid mielas livččii dehálaš, ahte mánáidgárddi doaimmain sáhtášii ain eanet doarjut sáme kultuvrra, fidnet lasi ruđa ja resurssaid ovdamearkka dihte sierralágan lágašguovllumátkkiid lágideapmái. Bargit maid váillahit lasseskuvlejumi earenoamážit kultuvrralaš áššiin.

Livččii dehálaš fidnet unnimustá ovttá odđa bargi Duottaraskái, oavvildit bargit. Mánáidgárdebargit váilot measta olles áigge, ja juos muhtun bargi omd. buohccá, de lea váttis gávdnat sadjásačča. Bargiin livččii miella geavahit eambbo resursaolbmuid mánáidgárddis veahkin, juos diekkár beare livččii vejolaš. Resursaolmmožin oavvilduvvo dán oktavuodas vuorrasut olmmoš, guhte máhtá árbevirolaš doaimmaid ja dovdá sáme kultuvrra. Son sáhtášii fitnat mánáidgárdemánáide juohkimin iežas čehppodaga ja oahpaheamen sin. Resursaolmmoš ii dárbbáš leat pedagogalaččat skuvlejuvvon, muhto nu gohčoduvvon “árbediehtti”, guhte sirdá árbedieđu boahtevaš buolvvaide iežas doaimmaid bokte.

Dakkár oahpahanmetoda gohčoduvvo tearpmain “Learning from the Elders”, oahppat vuorrasiin. Oahpahanvuohki lea anus ovdamearka dihte Kanada inuihtaid gaskkas ja maiddái Norgga beale sámemánáidgárddiin ja -skuvllain. Suoma Sámedikki Sámemusihkkaguovddáš-prošeakta lea geavahan metoda sámiid árbemusihkkastiillaid<sup>25</sup> oahpahusa vuodđojurddan. Vuorrasiin oahppan sisttisoallá iešguđetlágan árbediehtosurggiid, ii beare árbemusihka. Vuodđojurddan lea, ahte olmmoš, guhte lea ieš oahppan árbevirolaš dáidduid iežas mánnávuodas, sirdá daid dáidduid ja dieđuid ovddos guvlui mánáide ja nuoraide iežas ovdamearkka bokte.<sup>26</sup> Dát jurdda lea juo ollašuvvan Duottaraski-mánáidgárddis temábeivviid áigge, muhto mánáidgárdebargiin livččii miella lasihit resursaolbmuid doaimma ja geavahit sin čehppodaga mánáidgárddis jeavddalaččat, vaikkeba juohke nuppi vahku.

Duottaraski-mánáidgárddis leat dál oktiibuot 24 máná, ja dálá doaimmanlanjat leat šaddan menddo gáržin. Danin dárbbášuvvojit lasse-/liigelanjat. Ohcejoga gielda lea dál čoavdimin dán

---

<sup>25</sup> Suoma Sámis leat golbma sierra sámečeardda: davvisápmelaččat, anáraččat ja nuortasámit. Buot dáin sámiin leat sin iežaset gielat ja maiddái musihkkaarbevierut. Danin Sámemusihkkaguovddáš lea geavahišgohtán sáni “sámiid árbemusihkkastiillat”. Dán oktavuodas livččii boastut hállat ovdamearkka dihte beare luodis daningo dat ii leat buot sámiid árbemusihkka, baicce beare davvisápmelaččaid iežaset musihkkastiila. Gáldu: Suoma Sámedikki Sámemusihka oahpahusa ja ovddidanprošeavtta loahpparaporta 4/2007.

<sup>26</sup> Suoma Sámedikki Sámemusihka oahpahusa ja ovddidanprošeavtta loahpparaporta 4/2007.

čuolmma nu, ahte mánáidgárdi fárre Ohcejohnjálmmi skuvlla máttageahčái, das maŋŋá go ođđa lanjat leat divvojuvvon. Lanjat galggašedje leat gárvásat borgemánus 2011<sup>27</sup>.

Dás ovdal bođii juo ovdan, ahte mánáidgárddis leat menddo unnán bargit ja dát čuočcá erenoamážit ovttasbargui. Dálá soahpamušain daddjo, ahte Norgga beale mánát ožžot dikšunsaji Duottaraskkis dalle, juos leat friddjasajit/guoros dikšunbáikkit. Juos muhtun bargi lea buohccán eaige fidne sutnje sadjásačča, de dalle ferte almmuhit Sirpmá vánhemiidda, ahte sii eai sáhte buktit mánáideaset dikšui. Lea hui unohas sihke bargái, vánhemii ja mánái, juos gártá almmuhit báifáhkka iddes, ahte otne ii leatge vejolaš buktit máná mánáidgárdái. Nuba mánáidgárdebargit háliidit jođánit buorideami, ja sin mielas soahpamuša galggašii dalán rievdadit nu, ahte maiddái Sirpmá mánáin lea fásta dikšunsadji Duottaraskkis.

### 4.3 Vánhenjearahallamat

”Mánát leat oahpásnuvvan ja stohket lunddolaččat ovttas. Sámegeiela gielladilli lea čielgasit buorránan, go dat šaddá lunddolaččat oktasaš gulahallangiellan. Jáhkán dan ovttasbarggu váikkuhit mánáid guottuide boahhteáiggis. Kánske sii oidnet riikkarájáid eará láhkai ja sávvamis sii ožžot viidásut perspektiivva sápmelašvuhtii. Sáhka lea uhca gilážiin ja unna mánájovkkus. Lea riggodat oahpásnuvvat ja oazžut skihpáriid nuppi gilis maid. Sáhtá leat, ahte iežas gilis eai gávdno seammaahkásaš mánát, dahje mánát geain livčče seammá beroštumit jna.”<sup>28</sup>

Mánáidgárdevánhemiid joavkojearahallamis 23.11.2011 bođii ovdan, ahte mánáidgárddis mánáin lea hui buorre dilli juohke láhkai, maiddái sámegeiela hállama ektui. Vánhemat leat duođaid duhtavaččat mánáidgárddi fáldalagaide ja dasa, mo mánát doppe loktet bures. Vánhemat leat ovttaoavilis das, ahte ovttasbargu mánáidgárddis lea doaibman ja doaibmá bures. Mánáid sámegeiela nannemii ja ovddideapmái lea hui dehálaš, ahte sii besset beaivválaččat gulahallat nuppi riikka sámiiiguin. Mánát geavahit sámegeiela lunddolaččat gulahallangiellan eaige molssu geiela váldogiellan. Vánhemat leat dattetge fuolas das, mo bargit vedjet barggus, go bargoveahka lea menddo unnán. Vánhemiid sávaldahkan lea, ahte Duottaraski-mánáidgárdái berrešii bálkkáhit lasi bargiid.

Vánhemiid jearahallamiin lea vuohttimis, ahte mánáidgárdedásis eai oro leamen stuorát váttisvuođat dahje hástalusat. Áidna čielga váilevašvuhta, mii bohtá ovdan sihke bargiid ja

<sup>27</sup> Áigetávvalis jerrojuvvon Ohcejoga gieldda giddodathoavdda Toivo Partanenis.

<sup>28</sup> Jearahallan. Vánhen/bargi mánáidgárdeovttasbarggu birra.



vánhemiid vástádusain orru leamen, ahte Norgga beale mánáin ii leat fásta dikšunbáiki Duottaraski-mánáidgárddis. Sihke vánhemat ja bargit leat oppalaččat oalle duđavaččat mánáidgárdeovttasbargui.

Mii guoská skuvlaahkásaš mánáid vánhemiidda, de sii eai leat seamma láhkái ovttaoaivilis skuvlaovttasbarggu birra go maid mánáidgárdemánáid vánhemat. Váldooassi atná dattege skuvlaovttasbarggu dehálažžan, earenoamážit go lea sáhka sámegielas ja -kultuvrras. Vánhemiid oaiviliin leat goittotge čielga erohusat; muhtumat háliidit áŋgirit lasihit oktasašoahpahusa nu johtilit go vejolaš, ja de sáhtá namuhit fas vánhema, gean mielas skuvlaovttasbarggu julošii heaittihit.

Muhtun vánhemat, geat eai oro nu doarjumin oktasaš oahpahusa, orrot vuodusteamen vuosteháguset ovddeš dáhpáhusaiguin, mat gevve vuosttaš OVTTAS!-prošeavttas. Dán OVTTAS! – Sámi kulturoahpahus mánáide ja nuoraide” –prošeavttas (2004–2007) ledje soames váilevašvuodát, maid birra muitaledje sihke muhtun oahpaheaddjit ja vánhemat. Dán prošeavtta váldoulbmilin lei lágidit oktasaš kulturoahpahusa, ii nuge skuvlaoahpahusa, muhto dat váikkuhii maid ohppiid skuvlavázzimii. Dát leat lohkamis čuovvovaš sitáhtain:

“Mátkkit ledje mielahis olu, ieš skuvlabargui ii báhcán olu áigi. Mu mánná váibbai ja dolkkai. Son ii livčče šat háliidan searvat.”<sup>29</sup>

“Plánat ledje vaikke guđeláganat, muhto giige ii orron váldimin ovddasvástádusa dahje diehtimin gosa guvlui ovttasbargu lea mannamin. In oba diehtán geas livččen sáhtán jearrat prošeavtta guoski áššiid birra. Diehtjuohkin lei áibbas.... dat ii oba leange.”<sup>30</sup>

“Sáhtii boahit diedáhus, ahte ihttin oahppit vulget reisui ja ahte galgá leat ruhta ja vaikke maid fárrui ja gos don dáppeges baifáhka rokkat dan ruđa.”<sup>31</sup>

“Mu mánná ii ožžon doarvái buori oahpahusa dan prošeavtta áigge, sus ledje váilevaš dieđut muhtun oahppoávdnasiin ja dat vuhttui su skuvlamenestusas.”<sup>32</sup>

Dálá OVTTAS!-prošeavtta áigge máŋggat dain váilevašvuodain, maid vánhemat leat ovdal vásihan, leat čovdojuvvon. Oahpaheapmi, dan sisdoallu, oahppoplánat ja skuvlaortnegiid erohusat leat váldon vuhtii ja daid áššiid ovdii leat oahpaheaddjit ja virgáduvvon prošeaktabargit ain áŋgirit bargamin, nu mo albmana čuovvovaš oahpaheddjiid oainnuin.

---

<sup>29</sup> Jearahallan. Vánhen.

<sup>30</sup> Jearahallan. Vánhen.

<sup>31</sup> Jearahallan. Vánhen.

<sup>32</sup> Jearahallan. Vánhen.

“Álggus orui, mun gal in vuolgge dasa, muhto dál orru nu somá ja gelddolaš.”<sup>33</sup>

“Dálhan mis lea áibbas eará dilli go ovdal, dál mannat oahppoplánaid mielde ja čuovvut daid dárkilit. Lei moivi go eai leamašan albma plánat.”<sup>34</sup>

Vánhemat, geat háliidit lasihit ja viiddidit oktasašoahpahusa, leat fuolas iežaset mánáid sámegiela máhtus, sámekultuvrra doarjumis ja das, mo sámekultuvrra lea váldon vuhtii skuvlamáilmmis.

“Čielgasit leat skuvllat eahpelihkostuvvan ovttasbarggu ovddideamis. Dál leat dušše vihtta luohká fárus, dahjege bealli vuodđoskuvlla luohkáin. Ovttasbargu dáhpáhuvvá dušše guktii vahkus ja dávjá šluhttejuvvo ovttasbargobeaiivi ártegis sivaid geažil dego ahte oktii mannan čavčča lei konsearta Ohcejohnjálmmi skuvllas.”<sup>35</sup>

“Áinnas mii berret rahčat dán ovttasbarggu ovddideami ala.”<sup>36</sup>

Muhtun sámevánhemiid gaskkas Ohcejogas lea maid ihtán jurdda sápmelaš priváhttaskuvlla vuodđudeamis. Dat livččii oaivvilduvvon sihke Suoma ja Norgga beale sámegielat mánáide. Sámi Siida searvi lea guorahallan ja ovddidan dán jurdaga. Searvi lea álggahan ráđđádallamiid Ohcejoga gielddain das, mo dán áigumuša sáhtášii ollašuttit.<sup>37</sup> Dat ášši ii gula dán čielggadeami oktavuhtii ja danne dat ii guorahallo dađi eambo.

Mán̄gasiid mielas skuvlaovttasbargu lea buorre, muhto sii váillahit eanet ja čielgasut diehtujuohkima, rabas háleštallama buotlágan oktasašbargui guoski áššiid birra ja dan, ahte politihkkáriid ja hálldahusa bealis livččii eanet miehtemielalášvuohta oktasašbargui. Okta olu ságastallon fáddá skuvlaovttasbarggus lea, ahte dálá 0.-1.-luohkálaččat Ohcejogas (1.-2. ceahkki Norgga bealde) eai leat beassan searvat fásta oktasašoahpahussii čavčča 2010 rájes. Okta vuoduštus leamaš, ahte Sirpmá skuvllas eai dál leat seammaahkásaš mánát. Skuvlaovttasbarggu bisseheapmi lea dagahan olu duhtameahttunvuoda dáid ohppiid vánhemiid gaskkas ja sin váidagiin fuolatkeahtá Ohcejoga gielddaráđđehus mearridii čoahkkimis, mii dollojuvvui 19.10.2010, ahte oahppit eai beasa searvat skuvlaovttasbargui. Dát mánát, geaidda mearrádus guoská, leat leamaš Sirpmá mánáiguin ovttas jo mánáidgárddis mán̄ga jagi.

---

<sup>33</sup> Jearahallan. Bargi.

<sup>34</sup> Jearahallan. Bargi.

<sup>35</sup> Jearahallan. Vánhen.

<sup>36</sup> Jearahallan. Vánhen.

<sup>37</sup> Rasmussen.2011.

”Mu mielas lea váivi go Ohcejoga gielda ii divtte buot sámeluohkálaččaid bargat ovttas Sirpmá skuvllain. Nu ahte 0.–1. luohkálaččat eai beasa. Dat livččii riggodat sihke ohppiide, vanhemiidda ja gildii. Skuvlaovttasbargu sáhtta nohkat Ohcejoga gieldda politihkkáriid oainnuid dihtii.”<sup>38</sup>

Muhtun ohcejohkalaš vanhemiid mielas oktasašoahpahusa galggašii álggahit easka vuosttaš luohkás (2. ceahkis), vai mánát beasašedje dorvvolaččat ovdaskuvllas (1. ceahkis) álggahit skuvlabálgá, eaige livčče nu olu ođđa áššit dalán go skuvla álgá. Dán áššis fas mánggat vanhemat leat aivve eará oaivilis. Sin mielas mánát namalassii berrešedje beassat joatkit ovttastallama Sirpmá mánáiguin jo ovdaskuvllas/1. ceahkis danin, go mánát leat leamaš jo mánggaid jagiid ovttas Duottaraski-mánáidgárddis ja hárijánan doppe duhkoraddat ovttas. Juos mánát eai beasa skuvllas šat joatkit dán oktavuoda, de dat boatkana. Áiddo dánu lea dál geavvan, go Ohcejohnjálmmi 0.–1.-luohkkálaččat eai leat beassan searvat oktasašoahpahussii eará go temábeivviid áigge, mii máksá guktii golbmii lohkanbajis.

Muhtun vanhemat válde ovdan dan, ahte oktasašoahpahus sáhtta muhtun beivviin šluhttejuvvot almmutkeahtta. Lea geavvan nu ahte Ohcejoga oahppit eai vuolggege Sirbmái dahje Sirpmá oahppit eai boađege Ohcejohkii. Evttohuvvui, ahte vanhemat oččošedje jo skuvlabaji álggus plána, masa leat čállojuvvon dat beaivvit, goas skuvlaovttasbargu dáhpáhuvvá ja makkár temábeaivvit leat boahtimin ja goas ja gos dat leat. Ovdamearkka dihte Sirpmás leamašan temábeaivvit, goas oahppit leat fitnan šibitdoaluin. Váilevaš dieđiheami geažil allergijalaš mánáid vanhemat eai leat diehtán bidjat mánnái dálkasiid fárrui, mat livčče eastadan máná buohccámis.

Sirpmá vanhemat váillahit vuojadanoahpahusa skuvllas. Ohcejohnjálmmi skuvlavisttis lea gieldda vuojadansále. Sávaldat lea, ahte Ohcejohnjálmmi skuvllas oahpahuvošii vuojádeapmi maiddá Sirpmá mánáide, daningo vuojadanhálla ii leat Sirpmás iige oppa lagaš guovlluinge Norgga bealde.

#### **4.4 Ohppiid jearahallamat**

Sirpmá skuvlla ja Ohcejohnjálmmi skuvlla ovddeš ohppiid jearahalli fáhtii sihke Facebook ja telefonna bokte. Jearahalli válldii oktavuoda 25 nuorain ja sis golmmas vástidedje. Dán 25

---

<sup>38</sup> Jearahallan. Vánhen.

nuora gaskkas ledje mielde maddái lagamuš jagiin skuvlaovttasbargui oassálastán nuorat, eaige dušše jagiid 2004–2007 OVTTAS!-prošeavttas mielde leamašan nuorat. Buot ovddeš oahppit, geat vástidedje jearahallangažaldagaide ja geat ledje leamaš mielde aiddo jagiid 2004–2007 skuvlaovttasbarggus, ledje vásihan dan hui positiivvalaččat ja liikon dasa olu. Čuovvovažžan leat ovddeš ohppiid kommeanttat, mat duodaštit sin oainnuid ja vásáhusaid:

”Lea addán olu buori muittuid ja vásáhusaid, in livčče goassige beroštan filmmas ovdal go ieš bessen vásihit dan. Ja lea maid addán áddejumi dasa ahte sámegiela dilli ii leat seamma buorre nuppe beal rájá go maid Sirpmás ja mángga eará báikkiin Finnmárkkus. Mu mielas lea buorre ahte addojuvvo ruđalaš doarjja dakkár ovttasbarguide vuoi eanet nuorat hállagohtet sámegiela gaskaneaset. Háliidan vel lasihit ahte lean issoras giitevaš go bessen leat mielde dán ovttasbarggus ja aŋkke 99% muittuin leat buorit.”<sup>39</sup>

”Mun dovddan Sirpmá ja sirbmálaččaid lahka Ohcejoga, in dušše fysalaččat. Sirpmá skuvlla ovddeš oahppit leat dego skuvlaskihpárat, ja oktavuolta lea buorre go deaivvadit. Go sihke Ohcejoga ja Sirpmá skuvlla ovddasteaddjit Dieđátgo-gilvvus besse finálie ovttas muhtun eará Sámi skuvllain, illudedje ohcejohkalaččat duodas Sirpmá vuittuin, vaikko ieža báhce finála mañimužžan. OVTTAS!-prošeakta lea lihkestuvvan!”<sup>40</sup>

”Mun leat otne (7 jagi mañjá go ledjen oahppi) hui giitevaš go lean beassan leat oassi dan prošeavttas. Lea nu vuogas go olbmos leat oahppásat Ohcejogas. Lea maid leamaš dehálaš mu árvvuide. Lean oahppan buohkaid atnit árvvus.”<sup>41</sup>

Buot dát golbma vástádusa leat hui positiivvalaččat. Sáhtá dieđusge jurddašit, ahte oahppit, geat eai leat liikon ovttasbargui dahje eai doallan dan nu dehálažžan, eai háliidan vástidit jearahallangažaldagaide. Ovddeš oahppit eai dattetge lean váldoulbmiljoavkku dán čielggadeamis, muhto baicce dálá oahppit.

Ovdal skuvlaahkásaš ohppiid jearahallamiid, de buot vanhemiin jerrojuvvui lohpi sierra skoviin. Juos jearahallanlohpeskovvi váillui, de jearahalli jogo riŋgii vanhemi dahje ášši dárkkistuvvui ovdamearkka dihte šleađgapoasttain. Lobi haga ii jearahallon oktage oahppi. Skovis maddái jerrojuvvui oážžugo oahppi jearahallat joavkkus vai sáhttago dan dahkat oktagaslaččat.<sup>42</sup>

Jearahallon oahppit leat oktiibuot 27. Sihke Ohcejohnjálmmi skuvlla oahppit ja Sirpmá skuvlla oahppit oassálaste jearahallamiidda. Ohppiin leat iešguđetlágan oaivilat skuvlaovttasbarggus, muhto stuorámuš oassi sis vásihit dan positiivvalažžan. Vásáhusat skuvlaovttasbarggus

---

<sup>39</sup> Jearahallan. Ovddeš oahppi.

<sup>40</sup> Jearahallan. Ovddeš oahppi.

<sup>41</sup> Jearahallan. Ovddeš oahppi.

<sup>42</sup> Miellddus nr. 2.

variirejit dan mielde, man guhká oahppi leamaš mielde dáin oktasaš doaimmain. Muhtumat leat oahpásnuvvan Sirpmá mánáide juo mánáidgárddis, muhtumat easka skuvllas.

Nuoramus ohppiid gaskkas sohkabealli váikkuha olu dasa, makkár oainnut sis leat skuvlaovttasbarggu birra.

“Doppe leat beare nieiddat, iihan singuin sáhte duhkoraddat. Mis leat iežamet duhkoraddanhommát ja sii eai ádde daid birra maidige. Eai dat ádde danin go leat nieiddat.”<sup>43</sup>

Maiddái boarrásut oahppit namuhedje, ahte livččii álkit ovtastallat juos nuppi skuvlla seammaahkásaš oahppit livčče seamma sohkabeali; nuppe dáfus dat orui fas geasuheaddji ášši. Jearahallamiid vuodul ii vuhtto, ahte aiddo dihto ahkejoavkkut livčče skuvlaovttasbarggu vuostá dahje namalassii dan bealde. Juohke luohkás/ceahkis leat baicce oahppit, geaid mielas lea somá oassálastit skuvlaovttasbargui ja muhtumat, geat eai liiko dasa nu olu. Dušše njeallje oahppi dadje, ahte sii eai obanassiige háliidivčče šat searvat skuvlaovttasbargui. Dáin ohppiin sii, geat leat eret Ohcejohnjálmmi skuvllas, eai dattetge lohkan háliidit lonuhit suomagielat oahpahussii, mii maid livččii okta vejolašvuohta. Ovcci oahppi mielas skuvlaovttasbargu lea duodaid suohtas ja sii leat liikon dasa olu; 14 oahppi mielas dat lea dohkkehahti, “áibbas somá” dahje “dashan dat manná”.

Ohcejoga ja Sirpmá skuvlavisttiid gaskkas leat erohusat. Ohcejoga skuvla lea olu stuorát go Sirpmá skuvla; das lea ovdamearkka dihte guokte váldouvssa, skuvlavisttis leat mángga sierra oasi ja skuvlalanjat leat miehtá skuvlla, eaige nu čielgasit ovttas sajis dahje ossodagas. Sirpmá skuvla lea bealistis olu uhcit, ja dat leage okta ášši, man muhtumat Ohcejohnjálmmi ohppiin namuhit somás áššin. Muhtun Sirpmá oahppit mitalit, ahte álggus lei váigat dádjadit Ohcejohnjálmmi skuvllas. Oktan sivvan lea, ahte ofelaštingalbbat ja -dieđut leat mángga sajis beare suomagillii, mii lea dagahan Sirpmá ohppiide muhtumin váttisvuodaid gávdnat rivttes báikái. Okta oahppi liikká dajai, ahte dan seammáshan sii ohppet lasi suomagiela sániid go lohket daid, iige son lean vásihan dan čuolbman. Mángasat Sirpmá ohppiin háliidit oahppat suomagiela vel lasi, dasgo sin mielas lea dehálaš beassat gulahallat maid suomagillii. Dákkár giellamáhttu dahká gulahallama kránnjáriikkas álkibun. Maiddái Ohcejohnjálmmi skuvlla vihtta oahppi namuhedje earenoamážit dárogiela lohkama buorre áššin skuvlaovttasbarggu, ja maiddái stuorra oassi sin vanhemiin atná dárogiela oahpahusa dehálažžan.

---

<sup>43</sup> Jearahallan. Oahppi.

Sámegiella skuvlagiellan orru leamen ohppiid mielas nu lunddolaš, ahte sii eai olus máhttán árvvoštallat sámegiela geavaheami skuvllas. Oahppit leat nu hárvánan dasa, ahte visot oahpahus lea sámegillii. Guktuid skuvllaid oahppit mitalit, ahte váldogielat gal gullojit skuvllaid šiljuin gaskadiimmuid/diibmogaskkaid áigge, muhto ieža sii leat dan mielas, ahte sii eanaš geavahit sámegiela skuvllas. Moatti Ohcejohnjálmmi skuvlla oahppi mielas lea álkit gulahallat suomagielain go sámegielain. Sirpmá ohppiin fas namalassii sámegiella orru leamen čielgasit nannosut giella. Váldogielaid geavaheapmi lea dávjá didolaš välljen, nu mo albmana čuovvovaš sitáhtas:

“Mii muhtumin hállát dárogiela hárdin dihtii danin, go ohcejohkalaččatge lávejit muhtumin suomastit.”<sup>44</sup>

Ohcejohnjálmmi skuvllas suomagiella gullo dieđusge maiddá danin, go skuvllas leat suomagielat oahppit ja oahpaheaddjit, geat eai máhte sámegiela. Sirpmá oahppit lohket dattetge birgen bures Ohcejogas, lea álki gávdat veahki juos ii ádde juoidá ja guktuid skuvllaid sámehoahpaheaddjit veahkehit sin mielas. Oahppit liikká sávvet, ahte gaskadiimmuin livččii eanet bearráigeahčču. Muhtun givssidanáššit leamašan sihke Sirpmás ja Ohcejogas, muhto sihke ohppiid, oahpaheddjiid ja vanhemiid mielas givssideapmi ii leat šat nu olu, juos oba leage. Muhtun hárdindáhpáhusaid muitaledje guktuid skuvllaid oahppit, muhto jearahallamiid mielde oktage oahppi ii lean vásihan garra givssideami. Oahpaheaddjit maid deattuhit, ahte juos givssideapmi skuvllas lea, de dan birra galgá dalán almmuhit oahpaheaddjái ja mitalit, gii givssidii ja mii dáhpáhuvai, go dalle ášši beassá dalán čielggadit ja čovdit. Guktuid skuvllaid oahppit orrot diehtimin bures, geat sis eai oro liikomin skuvlaovttasbargui ja geat lávejit hárdit nuppiid. Muhtunlágan njálbmun ja hárdin lea dattetge leamaš gaskadiimmuid áigge, muhto oahppit eai oro váldimin dan nu duođas.

Suoma skuvllain fállujuvvo liegga biebmui juohke skuvlabeaivvi buot ohppiide. Sirpmá ohppiide dat leamaš ođđa ášši, dasgo Norgga beal skuvllain ohppiin leat iežaset niesttit fárus; oahppi dahje ruoktu galgá nappo fuolahit borramuša fárrui. Daid beivviin go Ohcejoga oahppit bohtet Sirbmái, de liegga biebmui fievrriduvvo Sirpmá skuvlii ja dan besset borrat maid Sirpmá skuvlla oahppit. Sirpmá oahppit borret liegga borramuša maid Ohcejohnjálmmi skuvllas oktasaš skuvlabeivviid áigge. Deanu giella máksá Ohcejoga gildii buhtadusa Sirpmá

---

<sup>44</sup> Jearahallan. Oahppi.

ohppiid biepmu ovddas. Buot Sirpmá oahppit eai beroš liegga biepmus, sii baicce váldet iežaset nisttiid fárrui. Eanáš oassi goittotge vällje skuvllas liegga borramuša. Maiddái Sirpmá oahpaheddjiid mielas liegga biepmu fállan skuvllalaččaide lea hui buorre ášši.

Oahppit liikojit dáiddalaš fágaide/oahppoávdnasiidda olu. Musihkka, duodji ja govvadáidda leat hui bivnnuhat. Ohcejohnjálmmi skuvlla musihkkafálaldat lea Sirpmá oahpaheddjiid ja vánhemiid mielas hui buorre. Sirpmá skuvllas ii leat sierra musihkkaluohkká. Ohcejogas oahppit besset čuojahit mánggalágan čuojanasaid ja sii leat maiddái ráhkadan ovttas iežaset musihkkabihtáid. Maiddái lihkaheapmi/valáštallan lea oahppoávnas/fága, masa oahppit liikojit olu.

Muhtun vánhemat ja oahppit namuhedje ovdamearkan skábmamánus 2010 Ohcejogas lágiduvvon Deanuleagi nuoraid dáiddadáhpáhusa, Sápmi Talent Deatnu 2010, man ordnii Sámi Siida searvi. Vahkkoloahpa bistán sámegiela kulturdeaihvadeapmái oassálastte 10–18 - jahkásaš máná ja nuora Suoma ja Norgga bealde. Vahkkoloahpa áigge nuoraide fállonuvvojedje mánggalágan dáiddadoaimmat ja bargobájit. Prográmmas ledje maid oktasaš stohkosat ja speallan, vuojadeapmi ja sávdnun – buotlágan ovtastallamat, maidda nuorat liikojedje. Vahkkoloahpa nogai Sápmi Talent Deatnu 2010 gilvvohallamii. Doaluid áigge mánát ja nuorat oahpásnuvve ja ovtastalle lunddolaččat oktasaš dáiddadoaimmaid bokte; ohppiid mielas dat lei somás vásáhus kránnjáriikka nuoraiguin. Dáiddadoaimmat ovtastit maiddái Gáregasnjárgga ja Kárášjoga sámenuoraid, geat dánsot ovttas Kárášjoga kulturskuvllas. Sii gulahallet dávjá gaskaneaset ja ovdamearkka dihte oassálastet ovttas mánggalágan gilvvuide.<sup>45</sup>

Sirpmás fas lea alla dássi dihtoroahpahusas ja dihtorat geavahuvvojit beaivválaččat skuvlla oahpahusas. Sirpmá skuvlla juohke oahppis lea iežas mátkedihtor skuvlabargguid várás. Ođđajagemánus 2011 maiddái Ohcejohnjálmmi skuvlla oahppit, geat leat mielde oktasašoahpahusas, fidnejedje mátkedihtoriid maid sii dál leat oahpahallamin geavahit. OVTTAS!-prošeakta lea háhkan Ohcejohnjálmmi skuvlla ohppiide dihtoriid ja Sirpmá skuvllii fas jietna- ja govvastudiorusttegiid. Okta oahpaheaddji logai jearahallamis, ahte gáiddusoahpahusa geavaheami berrešii dakkaviđe čielggadišgoahtit. Juos oassi

---

<sup>45</sup> Jearahallan. Vánhen.

oktasašoahpahas ordnejuvošii gáiddusoahpahas, video-teleoktavuohtan, de dalle ii álo livčče dárbu mátkkoštit guovtti skuvlla gaskka.

Mátkkošteapmi Ohcejoga ja Sirpmá gaskkas vahkosaččat orru váibadahtti njealje oahppi mielas. Mánngasiid mielas busiin johtin fas lea somá, ja mátkkoštettiin áigi gollá bures. Taksisáhtut fas leat ohppiid mielde mánngii maŋnonan ja oahppit ja oahpaheaddjit leat šaddan vuordit. Measta juohke oahppi máinnaša dán ášši jearahallamiin. Dan namuhedje maiddá oahpaheaddjit ja vanhemat. Mánát leat šaddan vuordit taksibiillaid muhtumin joba mánnga diimmu. Vanhemat, geat leat bealisteaset vuordán mánáid ruoktot, eai leat ožžon dieđu sáhtuid maŋnoneamis ja de leamašan fuolas gosa mánna lea šaddan. Vuordináigi lasiha maiddá oahpaheddjiid bargguid, ja mánngii lea geavvan nu, ahte diehtu sáhtuid maŋnoneamis ii leat bohtán oppa skuvllaidege. Dán áššái sihke oahppit, vanhemat ja oahpaheaddjit doivot nuppástusa.

Sirpmá ohppiid mielas Ohcejoga oktasašoahpahasbeaivi, duorastat, lea somás beaivi. Sii liikojit musihkkii, lihkaeapmái ja dasa, ahte skuvlabeaivi lea dalle viehka oanehaš. Muhtun Ohcejohnjálmmi ohppiid mielas fas Sirpmá beaivvis, gaskavahkku, leat menddo olu teorehtalaš oahppoávdnasat, ja dalle skuvlabeaivi šaddá viehka lossadin. Dan birra hálai maid okta vanhen. Gaskavahkku lohkanortnegis leat beare lohkanfágat. Muhtun vanhemat ja mánát maid sávvet, ahte oktasaš mátkkiid sáhtášii muhtumin dahkat lágašguovlluide. Oahppit váillahedje lihkadandiimmu maiddá Sirbmái daningo doppe lea hui buorre skuvlašillju ja maiddá buorre lihkadansále. Sirpmá skuvlla šilju ja olgoduhkorasaid rámidedje maiddá oahpaheaddjit ja muhtun vanhemat. Sirpmá oahppit fas háliidivčče garrasit beassat vuojádit Ohcejoga beivviid áiggi.



## **5 Ovttasbarggu ovddideami evttohusat ja kommeanttat**

### **1. Mánáidgárdedoaimmat**

Vánhemat ja mánáidgárdebargit leat ovttaoavvilis, ahte Ohcejohnjálmmi mánáidgárdái dárbbasuvvojit lasi bargit. Dat váilevašvuohta čuohcá ovttasbargui, mánáid sámegiela nannemii ja maiddá bargiid veadjimii. Go bargit váilot, de ovttasbargosoahpamuša Deanu gielddain ii sáhte ollašuttit buot áiggiid. Dát eahpesihkkaris dilli fas čuohcá kránnjágieldda mánáide ja vanhemiidda.

Sihke bargit ja vanhemat leat muitalan, ahte ovttasbarggu boadusin mánáid sámegiela máhttu lea buorránan ja nanosmuvvan, go oktasaš gulahallangiellan lea sámegiella. Nuba sihke bargit ja mánát leat šaddan diehtomielalaš sámegiela giellageavaheaddjin. Dán ovttasbarggu ferte nannet earenoamážit giellaealáskahttinoinnus. Vánhemat leat maiddá fuolas, mo bargit vedjet barggus, go bargoveahka lea menddo unnán mánnálogu ektui.

Bargiin livččii miella geavahit eambo resursaolbmuid mánáidgárddis veahkkin. Prošeavtta olis berre guorahallat, makkár ekonomalaš vejolašvuođat leat ovddidit dán áigumuša. Sáhtá maiddá hástalit vanhemiid doaibmat resursaolmmožin.

Mánáidgárdebargit sávvet lasseskuvlejumi kultuvrralaš áššiin.

### **2. Diehtujuohkin**

2a) Diehtujuohkin orru leamen okta dain guovdileamos áššin, masa galgá boahttevuodas giddet fuopmášumi. Eanaš vanhemiin leat vásihan, ahte sii eai dieđe doarváii olu skuvlaovttasbarggus ja dan ulbmiliin dahje ovdamearkka dihte oktasašbarggu sisdoalus. OVTTAS!-prošeavttas lea muitaluvvon vanheneahkediin oppalaččat, muhto ii nu vuđolaččat go muhtun vanhemat livčče háliidan.

Jearahallamiin bohte ovdan, ahte vanhemat háliidit lassedieđuid oahppoávdnasiid/fágaid válljemis, dahje manin aiddo dálá fágat oahpahuvojit ja makkár oahppomateriálaid skuvllat geavahit oktasaš oahpahasas. Sii háliidit maiddá lassedieđuid OVTTAS!-prošeavtta sisdoalus, mihttomeriin ja sierra gielaid oahpaheamis.

2b) Ohcejohnjálmmi skuvla sáhtášii bargagoahtit seamma láhkai go Sirpmá skuvla dahká: sii álggahit juohke lohkanbaji diehtujuohkindilálašvuodain, mas mitaluvvo skuvlla jahkásaš ja boahte dáhpáhusaid birra. Ođđa ohppiide ja vanhemiidda čájehuvvojit dalle skuvlalanjat ja mitaluvvo skuvlla doaimmain.

2c) Dárbbášuvvojit sierra diehtujuohkin- ja gulahallančoahkkimat sámeluohkáid vanhemiidda.

2d) Skuvlaovttasbarggu birra berre juohkit dieđu maiddá Ohcejohnjálmmi skuvlla suomagielat bargiide ja gieldda politihkkáriidda. Dalle sáhtá njulget boastto dieđuid ja ovdagáttuid, mat dál orrot vuhttom.

### **3. Searvan ovttasbargui ja oktasaš oahpahusa viiddideapmi**

Ovttasbarggu guovddáš ulbmilin lea sámegeiela ja -kultuvrra doarjun ja nannen mánáidgárde- ja skuvladoaimmaid vehkiin. Danne lea dehálaš hukset ja nannet vuogádaga, mainna ovttasbarggu sáhtá buoremusat joatkit maiddá boahttevuodas.

3a) Vánhemiid váikkuhanvejolašvuodát ja ovttasbargui searvan

Dego jearahallamiin bođii ovdan, de erenoamážit Ohcejoga skuvlamánáid vanhemat sávvet lasseváikkuhanvejolašvuodaid ja ahte vanhenoahkkimiin sin oainnut boadášedje buorebut ovdan ja sin jietna gullošii. Gánnáhivččiige smiehttat ja šiehttat ovttas vanhemiiguin, mo vanhendeaivvadeamit ordnejuvvojit, mo vanhemat besset ráfis ságastallat ja makkár áššit guorahallojuvvojit.

Ovttaskas vanhemiin sáhtášii maiddá jearrat, makkár oahpahus- dahje astoáiggedoaimmaide sii leat gergosat searvat, dasgo dát leat čállon oktan ulbmilin prošeaktaplánii.

3b) Ohppiid gaskasaš ovttasbargu ja skuvllas loaktin

Lea dehálaš, ahte ohppiid skuvllas loaktimii giddejuvvo fuopmášupmi. Juos oahppit mitalit, ahte sii leat vásihan givssideami dahje hárdima, de ollesolbmot fertetit váldit duodáš ja geahččalit čoavdit dáid. Oktan vuohkin sáhtášii leat verddeohppi välljen goappásge skuvllas, geat bearráigeahččaba nuorat ohppiid ja geat muđuige doaimmašei gga gulahallanoahppin.

Sáhtášii maiddáii vuodđudit oktasaš ohppiidráđi, mii guorahallá oktasašoahpahussii guoski áššiid ja mii lea gulahallanorgánan skuvllaid ja ohppiid gaska.

Ovttastallan astoáiggedoaimmaid bokte livččii nuoraide ja mánáide dehálaš. Skuvla ii leat áidna vejolašvuohta, man bokte sáhtta iskat lasihit mánáid ja nuoraid gáimmadeami; maiddáii oktasaš dáiddalaš doaimmat ovttastit nuoraid.

Oahppit galget gitta álggu rájes oažžut dieđu, manin ovttasbargu ordnejuvvo ja mo dat ordnejuvvo. Ohppiid galgá maiddáii váldit mielde ovttasbarggu plánendoaimmaide dakkár dásis, mii lea heivvolaš guhtege ahkegeardái.

### 3c) Sirdašuvvan mánáidgárddis skuvlii

Máná eallin nuppástuvvá olu dalle, go son šaddá sirdašuvvat mánáidgárddis dahje ruovttodivššus skuvlamáilbmái. Skuvlabálgá álggaheamis lea stuorra mearkkašupmi dasa, mo oahppi maŋŋá loaktá skuvllas. Lea dehálaš, ahte oktavuolta ii boatkan Sirpmá ja Ohcejoga mánáid gaskkas dalle go sirdašuvvet mánáidgárddis skuvlii. Berre guorahallat, galggašiigo unnimus ohppiid (0.-1.-luohkká) guovdu álggahit skuvlaovttasbarggu gulul nu, ahte nuoramus oahppit sáhtášedje oassálastit oktasaš oahpahussii lohkanbaji álggus oktii dahje guktii mánus. Dasto meari sáhtášii lasihit vuosttaš lohkanbaji loahpas, juovllaid lahka. Dieid áiggiid skuvlavázzin álgá leat jo oahpis sidjiide, ja sin iežaset skuvla ja skuvlla vierut leat maid šaddan oahpisin.

### 3d) Oahpahusa viiddideapmi badjeskuvlii/nuoraidceahkkái

Go ovttasbargu lea dál viiddiduvvon gitta vuolleskuvlla/mánáidceahki bajimus luohkáide, de lea dárbu viiddidit oktasašoahpahusa nuoraidskuvlii ja vejolaččat logahahkii. Vuolggasadjin ja guovddázis galget leat sápmelaš ja sámevuovllu oahppi ja gažaldat das, mo fállat ohppiide buriid oahppan- ja oahpahusvejolašvuođaid ja seammás geavahit vuovllu vátna resurssaid buoremus lági mielde. Berre guorahallat, mo skuvlalágádusaid ovttasbargguin sáhttit ollašuttit kvalitatiivvalaččat buori oahppofálaldagaid, vai mánát ja nuorat ožžot buorre oahpahusa iežaset vuovllus.

3e) Sámegielat oahpahusa nannen logahagas

Logahaga/joatkkaskuvlla vázzin sámegillii livččii hui dehálaš ja gullá daidda áššiide, maid galggašii jođáneamos vuogi mielde čoavdit ja guorahallat riikkadásis. Logahaga oahppanmihttomearit váikkuhit vuolit dásiid oahpahussii ja stivrejit seammás dan, makkár beliid oahpaheaddjit ja vanhemat deattuhit oahpahasas ja oahppamis.

3f) Skuvlasáhtut berrejit vuolgit ja boahtit áiggil.

3g) Gáiddusoahpahusa álgaheapmi ja oahppofálaldagaid viiddideapmi video-govvastudiorusttegiid vehkiin.

#### **4. Politihkkárat ja ovttasbargomearrádusat**

Mearrádusaid dahkamis galgá leat vuolggasadjin oahppi ja dat mo lámhčit sutnje buorre oahppan- ja oahpahasdili. Danne lea dehálaš, ahte ovttamielalášvuolta dahjege konsensus skuvladoibmii guoski ovttasbarggu fágalaš prinsihpain mearriduvvo oahpaheddjiid, vanhemiid ja rektoriid oktasaš čoahkkimis. Go ná šihthojuvvo, de dalle buot oassebealit galget čuovvut dáid soahpamušaid. Politihkalaš dásis gielddat bealiteaset mearridit ekonomalaš rámmain ja ovttasbarggu bajit dási šiehtadusaid ollašuhthimis. Ovttasbargguide guoski šiehtadusat, buhtadusortnegat ja doaibmaneavttut berrejit leat ovttaláganat dahje - dássásaččat ovttasbarggu oassebeliide.

#### **5. Lasseguorahallamat ja joatkkadutkamat**

Dán čielggadeamis eai leat mihtiduvvon ovdamearkan oktasaš oahpahusa váikkuhusat oahppanbohtosiidda eaige leat guorahallon oahppoplánaid ovttastahttimii guoski gažaldat. Gielddaid mánáidgárde- ja skuvlaovttasbarggus leat maiddáii positiivvaláš ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš váikkuhusat Deanuleahkáii ja dan ássiide. Buot dát mánnašuvvon fáttát leat dakkárat, mat gáibidit lasseguorahallama ja joatkkadutkamušaid.

## 6 Suokkardallan<sup>46</sup>

Jearahallamiid bohtosat čájehit, ahte skuvla- ja mánáidgárdeovttasbargu adnojuvvo dehálažžan sihke vanhemiid, oahpaheddjiid ja ohppiid gaskkas. Das leat stuorra positiivvaláš váikkuhusat mánáid ja nuoraid sámegeiela geavaheapmái ja giellamáhtu nannemii. Oahpaheaddjit namuhit, ahte ohppiid “mii-dovdu” lea lássanan, sii leat eanet oktan joavkun eaige juohkás šat nu olu go ovdal lea dáhpáhuvvan. Liikká ohppiid gaskavuodát sáhtášedje leat ain buorebut ja čavgadeappot. Ohppiid iežaset mielas sin gaskkas gávdno oktavuoha, mii muhtumiin lea nannosut ja muhtumiin loažžasut.

Diehtujuohkin orru leamen okta dain guovdileamos áššiin, masa galgá boahttevuodas giddet fuopmášumi. Eanaš vanhemiin leat vásihan, ahte sii eai dieđe doarvái olu skuvlaovttasbarggus ja dan ulbmiliin dahje ovdamearkka dihte oktasašbarggu sisdoalus. Prošeavttas leat leamaš diehtujuohkin- ja plánenčoahkkimat earret eará Sirpmá skuvllas, Ohcejohnjálmmi skuvllas, Duottaraski mánáidgárddis, Giellavealgu mánáidgárddis ja Gollerássi beaiveruovttus. Čoahkkimat lea leamaš maiddái Ohcejoga gielddaráđdehusain, Deanu gieldda oahpahuš- ja kulturlávdegottiin, Deanu sámeskuvlla oahpaheddjiiguin ja Unjárgga skuvllaid ja mánáidgárde- ja astoáigge bargiiguin.

OVTTAS!-prošeakta lea ovddidan buriid geavadiid, maidda sáhtta rehkenastit oahpaheddjiid, vanhemiid ja ohppiid ovttasbarggu. Ovttasbargu mánáid bajásgeassin- ja oahpahušdoaimmain guovtti riikka sámiid gaskkas lea nanosmuvvan ja ožžon áigái vuogádaga, man sáhtta atnit maiddái eará oktavuodain. Ovttasbarggus leat juo dán rádjái čoggon olu vásáhusat ja diehtu, maid galgá vurket, systematiseret ja ovdánahttit.

OVTTAS!-prošeakta lea huksen buorre oahppanbirrasa ja dien láhkai buorre dilálašvuoda, masa eanaš mánát, oahppit, oahpaheaddjit ja vanhemat leat duhtavaččat. Prošeakta lea bastán háhkat buriid oahppanreaidduid ohppiide ja oahpaheddjiide, ovdamearkan oahpponeavvuid, dihtoriid ja govva- ja jietnastudio, maid muđuid livččii lean váttis fidnet. Dát oahpponeavvut ja -reaiddut leat dorjon buori oahppama. Ovttasbarggu boadus lea, ahte oahpahuš lea viiddiduvvon lagaš birrasii, kránnjaskuvlii ja seammás skuvllat leat ovddidan ja nannen buorre sámi bajásšaddanbirrasa ja oahppanbirrasa ruoktoskuvlla olggobeallái. Ovttasbargu

---

<sup>46</sup> Dán kapihttala lea Vuokko Hirvonen čállán.

lea nannen ja dorjon ohppiid sápmelaš identitehta, sosiála dáidduid ja lunddolaččat maiddá sámegiela. Ovttasbarggus sámi perspektiivvat oahpahuvojit systemáhtalaččat ja dat leat integrerejuvvon skuvllaid oahpahussii. Dát visot leat váikkuheamen positiivvalaččat sihke ohppiid, vanhemiid ja oahpaheddjiid oainnuide.

Skuvllalaččaid jearahallamis bohtá ovdan, ahte eatnašat liikojit ovttasbargui. Skuvllat berrešedje vel eambo giddet fuomášumi dasa, mainna lágiin oahppit láidestuvvojit ovttasbargui ja mo sii oahpahuvojit bargat ovttas, namalassii mo sosialiseren dáhpáhuvá. Oahppit galget gitta álggu rájes oažžut dieđu, manin ovttasbargu ordnejuvvo ja mo dat ordnejuvvo. Ohppiid galgá maiddá váldit mielde ovttasbarggu pláendoaimmaide dakkár dásis, mii lea heivvolaš guhtege ahkegeardái. Dánu oahppit nugo bargitge čatnašuvvet buorebut ovttasdoibmii, dan ulbmiliidda ja oamastit dan.

Máilmeviidosáčat buorre skuvlla iešvuotán leat gávnnavuvvon čuovvovaš áššit:

- 1) Nana jodiheapmi
- 2) Alla vuordámušat: oahpaheaddjit ja vanhemat vurdet olu ohppiin
- 3) Beaktilis oahpahus ja oahppan; báikkálaš iešvuodát čadnon oahpahussii
- 4) Buorre árvvusatnima vuoigŋa skuvllas
- 5) Vanhema leat mielde
- 6) Fátmmasteaddji (inkluderejeaddji) skuvla.

Eanaš dain logahallojuvvon iešvuodain orrot ollašuvvamin Deanu gieldda ja Ohcejoga gieldda mánáidgárde- ja skuvlaovttasbarggus. Ovttasbargoáigodaga áigge jodiheapmái lea giddejuvvon lasi fuopmášupmi ja sihke mánáidgárde- ja skuvladoaimmaid várás leat báikkáhuvvon áššedovdit (2), geat fuolaheaba ovttasdoaimmaid koordineremis ja ovddideamis. Jearahallamiin bohtá ovdan, ahte sihke vanhemiin ja oahpaheddjiin leat stuorra vuordámušat ovttasbargui ja seammás maiddá mánáid oahppamii. Vurdojuvvo, ahte erenoamážit mánáid sámegiela dáidu nanosmuvvá, sin sámi identitehtas šaddá čavddis, ja sii ohppet maiddá kránnjáriikka váldogiela. Dán láchkai ovttasdoaimmas leat čielga ulbmilat, maida buohkat figget ja háliidit daid olahit. Oahpahus ja oahppan leat maiddá beaktilat, juos dan árvvoštallá nie, ahte báikkálaš iešvuodát leat čadnon oahpahussii. Ferte fuomášuhttit, ahte dán čielggadeamis eai leat dattege mihtiduvvon oahppanbohtosat eaige dat leat gullan dán bargui.

Buorre skuvlla iešvuohtan lea maiddá dat, ahte vanhemat servet aktiivvalaččat skuvlla ja ruovttu ovttasbargui ja ahte vanhemiid oainnut válđojuvvojit vuhtii. Prošeakaplánas daddjo, ahte vanhemiid váikkuhanvejolašvuođaid berre sihkkarastit ja geahččalit buorebut geavahit sin resursan sihke skuvla- ja mánáidgárdeovttasbarggus. Ulbmilin livččii fidnet vanhemiid veahkin oktasaš oahpahussii, astoáiggedoaimmaide ja givssideami eastadeapmái. Dákkár vanhensearvan ovddidivččii positiivvalaš guottuid. OVTTAS!-prošeavttas vanhemiid rolla leage guovddáš lihkostuvvama eaktu. Vanhemat servet dál juo aktiivvalaččat oktasaš doibmii vanhenoahkkimiin ja sii leat ieža leamašan juo álggu rájes evttoheamen ja doarjumin ovttasbarggu. Numo jearahallamis bođii ovdan, de erenoamážit skuvlamánáid vanhemat sávvet lasseváikkuhanvejolašvuođaid ja ahte vanhenoahkkimiin sin oainnut boadášedje buorebut ovdan ja sin jietna gullošii.

OVTTAS!-prošeakta lea bargan maiddá dan ovdii, ahte šattašii fáttmasteaddji skuvla ja mánáidgárdi. Dát lea erenoamážit skuvlaovttasbarggu okta stuorámus hástalusain, namalassii mo heivehit oktii guovtti sierra riikka iežas oahpahus- ja oahppanvuogádagaid nu, ahte ovttaskas oahppi ii gillá das. Oahpaheddjiid, vanhemiid ja skuvlamánáid jearahallamiin albmana, ahte ovttasbargu lea liikostuvvan juo oalle bures dáinna doaimmain. Oppalaš duhtavašvuohta lea vuohttimis čadat. Eanaš ohppiid mielas ovttasbargu lea somá, sii loktet goabbáge skuvllas bures. Ohppiin orru leamen buorre dilli ja oahpaheaddjit duođaštit dán seammá iežaset vásáhusaid ja fuopmášumiid vuodul.

Ovttasbarggu boadusin skuvllat leat šaddan oahppavaš organisašuvdnan, mas guovddážis leat olbmot ja sin doaimmat. Oahppavaš organisašuvnna iešvuohtan leat ovttas oahppan, ovttasbargu, vuorrováikkuhus, ulbmilaš boahttevuhit váikkuheapmi ja náka rievdadit organisašuvnna ráhkadusa, kultuvrra ja strategiija oahppanortnegin, mii ođasmuvvá dađistaga dárbbuid mielde. OVTTAS!-prošeakta lea čájehan, mainna lágiin Ohcejohnjálmmi ja Sirpmá vanhemiid, oahpaheddjiid ja ohppiid ovttasbargu lea nanosmuvvan ja sajáiduvvan 2000-álggus gitta dáláži. Organisašuvdna lea oahppan iežas doaimmaid bokte, ovddidan vuogádaga ja hutkan ođđa čovdosiid ovttasbargui. Ovttasbargoskuvllat ja -mánáidgárdi leat buoridan oahpahusa ja bajásgeassima kvalitehta ovdamearkan oktasaš oahppoplánaid, -neavvuid ja -reaidduid jeavddalaš ovddidan- ja sihkkarastindoaimmaiguin. Mánáidgárde- ja skuvlapersonála máhtuid ja gálggaid ovddideapmái leat bálkkáhuvvon áššedovdit ja sidjiide fállujuvvojit bagadallamat ja lasseskuvlejupmi. Maiddá vanhemiidda leat ordnejuvvon

skuvlendilálašvuodat. Go oahpaheaddjit leat jearahallamiin muitalan, ahte sis lea buorre bargomokta ja sin gaskkas lea buorre bargovuoigŋa, de dat lea mearkan das, ahte skuvllaid ovttasbargu lea hástaleaddji ja miellagiddevaš. Dákkár bargobiras ja -dilli ovddidit maiddái ohppiid oahppanbohtosiid ja buori oahppanbirrasa.

Ovttas oahppan eaktuda oktasaš giela, namalassii gálgga ságastallat, gulahallat ja gieđahallat konflikttaid. Ovttasbarggu oassebealit leat čájehan gálgga čoavdit čuolmmaid ja váttisvuodaid ja ahte sin doaimma láidejit oktasaš árvvut ja mihttomearit, maid sii leat leamašan seammás gergosat rievdadit ođđa dárbbuid mielde. Go ovttasbargu lea vuolgán johtui skuvllaid ja vanhemiid dárbbuin, de dát ovdánahttinprošeakta lea oalle bures liikostuvvan. Álggos ovttaskas olbmuid dárbbuin ja sávaldagain vuolgán ovttasbargu lea jorran olles skuvlaorganisašuvnna ja servodaga vuorrováikkuhussan ja dienu dat lea transformerejuvvon, heivehuvvon, ođđa oktavuodaide. Guovddáš lihkostuvvanfáktorin leamašange olles ovttasbargoservoša nana čanastupmi, mii lea huksejuvvon buriid olmmošlaš gaskavuodaid ala, mii vuodđuda oktasaš ulbmiliidda, doaibmanhállui ja sámegillii ja mii bastá hutkat, háhkat ođđa dieđuid ja nuppástuhttit iežas doaimma ođđa dieđuid ja oainnuid vuodul.

Oahppavaš organisašuvnna dovdomearkan lea maiddái dat, ahte skuvlla jodiheaddjit ja gieldda eiseválddit čatnašuvvet ovddidandoaimmaide ja dorjot daid. Juos organisašuvnna guovddáš doaibmit ja ovttasbargoguoimmit, vanhemat ja oahpaheaddjit, dovdet ahte šaddet sierramielalášvuodat ja ráhkaduvvojit badjelmearálaš eastagat, de dat čuohcá ovttasbargui ja bargomoktii.

Eiseválddiid cealkámušain ja raporttain bohtá maid ovdan, ahte sámi skuvlaovttasbarggu galgá nannet riikkarájáid rastá. Ná lea celkojuvvon ovdamearka dihte raporttas "Rájáhis Davvin"<sup>47</sup>, man dalá stáhtaministarat Vanhanen ja Bondevik leaba vuolláičállán, ja protokollas man Norgga, Ruota ja Suoma sámeáššiid ovddasvástideaddji ministarat ja Norgga, Ruota ja Suoma sámediggepresideanttat vuolláičálle Oslos 12.11.2003. Norgga stuorradiggedieđáhusas sámepolitihka (2007-2008) birra bohtá liikká ovdan ahte áidna fásta sámi ovttasbargu vuodđoskuvllaid gaskkas lea Sirpmá ja Ohcejohnjálmmi skuvllaid doaibma.<sup>48</sup> Dát doaibma rámiiduvvo maiddái Davviriikkaid sámekonvenšuvnna jagi 2005 evttohusas, mas

---

<sup>47</sup> 2004: 12.

<sup>48</sup> St. dieđáhus 2007-2008: 135.



Ohcejohnjálmmi ja Sirpmá skuvllaid ovttasbarggu máinnašuvvo ovdamearkan lihkostuvvan ovttasbarggus.<sup>49</sup> Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantta “Sámegielaide doaimaplána – gielladilli jagi 2010 ja joatkevaš barggut jagi 2011” máinnašuvvo Ohcejoga ja Deanu gielddaid ovttasbargu oktán doaimabidjun, mii ovddida sámegiela ja sámegiela vuodđooahpahušfálaldagaid.<sup>50</sup>

Rájiid rasttildeaddji ovttasbargu lea deattuhuvvon maidái Eurohpá vehádat- ja guovllugielaid vuodđogirjis.<sup>51</sup> Dát geatnegahtta stáhtaid láchit dili riikkaidgaskasaš ovttasbargui ja dan ovddideapmái earret eará oahpahušsuorggis.

Dáid soahpamušaid ja cealkámušaid vuodul lea lunddolaš, ahte Ohcejoga ja Deanu gielddaid skuvllat ja mánáidgárdit barget ovttas, viiddidit ja nannejit ovttasbarggu, ja ahte sihke Suoma ja Norgga eiseválddit dorjot aktiivvalaččat dán barggu. Dákkár ovttasbargu ealáskahtta ja nanne sámegiela ja kultuvrra geavatlaččat, ja dienu ollašuvvet sámiid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuodát.

---

<sup>49</sup> Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna 2005: 213.

<sup>50</sup> Doaimaplána 2011: 25.

<sup>51</sup> 1998: art. 14., kap. 19.3.1.

## Girjjálašvuolta

Avtale 2005= Avtale mellom Utsjok og Tana kommune om salg av midlertidig plass (enkelte dager) i samisk barnehage ved kommunesentret Utsjok. 27.12.2005.

Aikio-Puoskari, Ulla 2010: Sámeoahpahas ruovttuguovllu olggobealde. Sámedikki skuvlenraporta nr 1. Anár: Sámedikki skuvlen- ja oahppomateriáladoaimmahat.

Balto, Asta 2009: Sámi oahpaheaddjit sirdet árbevirolaš kultuvrra boahttevaš buolvvaide. Dekoloniserema ákšuvdnadutkamuš Ruota beale Sámis. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.

Doaibmaplána 2011: Sámeielaid doaibmaplána – gielladilli jagi 2010 ja joatkevaš barggut jagi 2011. Ođasmahttin-, hálddahas- ja girkodepartemeanta.

Eurohpá vehádat- ja guovllugielaid vuodđogirji 1998=European Charter for Regional or Minority Languages. ETS Nr. 148. Council of Europe.

[http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/default\\_en.asp](http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/default_en.asp).

Hargreaves, A. 2007: Sustainable leadership and development in education: Creating the future, conserving the past. European Journal of Education. 42 (2), 223–233.

Hirvonen, Vuokko (doaim.) 2003: Sámi skuvla plánain ja praktihkas. Mo dustet O97S hástalusaid. Reforpma 97 evalueren. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla, Norgga dutkanráđdi, ČálliidLágadus.

Hirvonen, Vuokko 2003: Mo sámáidahttit skuvlla? Sámi oahpaheaddjiid oainnut ja sámi skuvlla ollašuttin. Reforpma 97 evalueren. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla, Norgga dutkanráđdi, ČálliidLágadus.

Loahpparaporta 2007=OVTTAS! Sámi kulturoahpahas mánáide ja nuoraide. Loahpparaporta 30.11.2007. Ohcejoga gielda ja Deanu giellaguovddáš/SEG (Sámi Ealáhus- ja Guorahallanguovddáš).

Máhttolokten 2006S=Máhttolokten. Sámi oahppoplánabuvttus. Máhttodepartemeanta, Sámediggi, Oahpahasdirektoráhtta. 2008.

Oahpahasláhka 1998=LÁHKA1998-07-17 nr 61: Láhka vuoddoskuvlla ja joatkkaoahpahas birra (oahpahasláhka). <http://www.lovdato.no>.

Oahpahasráddehus 2004: Vuodđooahpahas oahppaplána vuodđoáššit. Oahpahasráddehus.

OVTTAS!-prošeakta 2009= Váldoprošeaktačilgehus. OVTTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis. Ohcejoga gielda, Deanu gielda ja Deanu giellaguovddáš. 2009.

- Rájáhis Davvin 2004. Rajoitta pohjoisessa. Työryhmän raportti Suomen ja Norjan välisestä yhteistyöstä pohjoisessa.  
[https://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/FAE2EEFA76F7BFD7C2256E98002D8B02/\\$file/rajoitta\\_pohjoisessa.pdf](https://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/FAE2EEFA76F7BFD7C2256E98002D8B02/$file/rajoitta_pohjoisessa.pdf).
- Rasmus, Minna 2008: "Sápmelašvuohta lea dego skeaŋka" – "Saamelaisuus on kuin lahja". Saamelaislasten hyvinvointi ja heidän oikeuksiensa toteutuminen Suomen saamelaisalueella. Lapsiasianvaltuutetun toimiston selvityksiä 1: 2008. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Rasmussen, Torkel 2011: Utsjoen yksityiskoulun neuvottelut alkaneet. – Inarilainen 3.2.2011.
- Utsjoen kunta 2010: Kunnanhallitus 19.10.2010.
- Utsjoen kunta 2011: Kunnanhallitus 18.1.2011.
- Sámekonvenšuvdna 2005: Davviriikkaid Sámekonvenšuvdna/Nordisk Samekonvensjon.  
Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe. Oppnevnt 13. november 2002.  
Avgitt 26. oktober 2005.
- Sámemusihka oahpahusa ja ovddidanprošeavtta loahpparaporta 4/2007. Suoma Sámediggi. Ii prentejuvvon. <http://www.samediggi.fi>.
- St.died. nr. 28 (2007–2008). Sámepolitihkka. Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta.
- Vulkko, Eija 2007: Päätöksenteko osana koulun johtamista. – Koulun johtamisen avaimia.  
Doaim. Aatto Pennanen. Jyväskylä: PS Kustannus. 105–127.
- Vuoddooahpahušláhka=Perusopetuslaki. SSK 628/1998.

MILDOSAT

## Miiddus 1.

Diedáhus ruovttuide Sámi allaskuvlla čielggadanbarggu birra.



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

## Čielggadeapmi Deanu ja Ohcejoga gielddaid skuvla- ja beaiveruoktoovttasbarggus

– **vánhemat, bargit ja oahppit besset muitalit iežaset oainnuid ja vásáhusaid**

Ohcejohnjálmmi skuvla ja Sirpmá skuvla leat guhkit áigge juo bargan ovttas. Ohcejoga ja Deanu gielddat barget maiddá ovttas mánáidgárde-/beaiveruoktofálaldagainis, nu ahte mánát sáhttet oazžut sámegeielat beaiveruoktofálaldaga nuppi riikkas.

Dán čavčča čadahuvvo čielggadeapmi, mii galggašii leat veahkin buoridit ovttasbarggu, mii doaibmá jo dál skuvllaid ja beaiveruovttuid gaskkas. Dás čielggaduvvo mo ovttasbargu lea doaibman ja maiddá mo skuvla- ja beaiveruoktoovttasbargu sáhtta joatkašuvvat boahttevuodas.

Sámi allaskuvla dahká čielggadeami ja dan jodiheaddjin doaibmá professor **Vuokko Hirvonen**.

Čielggadeami čállá ja jearahallamiid dahká filosofija magistter **Annukka Hirvasvuopio-Laiti**.

Áigemeari čielggadeami čállimis lea ođđajagemánu 2011 lohppii. Jearahallamat dahkkojuvvojit čakčat 2010.

Jearahallamiid bokte háldit gullat vánhemiid, bargiid ja oahppiid oaiviliid ja vásáhusaid ovttasbarggu birra.

Duottaraskki mánáidgárddi vánheneahkedis 9.9.2010 Annukka Hirvasvuopio-Laiti muitala čielggadeami birra ja háleštit ovttas dán rájáid gaskasaš oahpahuš- ja beaiveruoktoovttasbarggu lihkestuvvamis ja ovdáneamis. Háleštettiin dahkko juo vuosttas joavkojearahallan, man bohtosat geavahuvvojit čielggadeamis. Vánhemat ja bargit leat guovddázis čielggadeami ollašuttimis daningo lea hui dehalaš, ahte aiddo dát oaivilat ja jurdagat bohtet oidnosii. Lea maiddá vejolaš evttohit áššiid, maid earenoamažit galggašii váldit vuhtii dutkamuša dahkamis.

Čielggadeapmi lea oassin Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu Giellagátti prošeavttas “OVTTAS! Sámi giella, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis”. Prošeavtta ruhtadit: Lappi lihttu, Davvikalohttaráđdi, INTERREG IVA Davvin Sápmi, Ohcejoga giella, Norgga Sámediggi, Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta, Deanu giella ja Deanu Giellagáddi.

Prošeakta fállá gáfe, teaja ja vuodjaláibbiid. Buresboahhtin!

Ohcejogas 1.9.2010

Annukka Hirvasvuopio-Laiti

Dutkančilgehus ja –šiehtadus



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

## DUTKANČILGEHUS JA –ŠIEHTADUS

### **Čielggadeapmi Deanu ja Ohcejoga gielddaid skuvla- ja beaiveruoktoovttasbarggus – vanhemat, bargit ja oahppit besset muitalit iežaset oainnuid ja vásáhusaid**

Ohcejohnjálmmi skuvla ja Sirpmá skuvla leat guhkit áigge juo bargan ovttas. Ohcejoga ja Deanu gielddat barget maiddái ovttas mánáidgárde-/beaiveruoktofálaldagain, nu ahte mánát sáhttet oažžut sámegeilat beaiveruoktofálaldaga nuppi riikkas.

Dán čavčča čadahuvvo čielggadeapmi, mii galggašii leat veahkkin buoridit ovttasbarggu, mii doaibmá juo dál skuvllaid ja beaiveruovttuid gaskkas. Dás čielggaduvvo mo ovttasbargu lea doaibman ja maiddái mo skuvla- ja beaiveruoktoovttasbargu sáhtta joatkašuvvat boahttevuodas.

**Čielggadeaddji ja jearahalli:** Sámi allaskuvla, Annukka Hirvasvuopio-Laiti

**Čielggadeami jodiheaddji:** Sámi allaskuvla, Vuokko Hirvonen

**Dutkanvuohki:** Joavkojearahallan ja dahje persovnnalaš jearahallan

**Jearahallanáigodat:** Čakča 2010

Jearahallamiid bokte háliidit gullat vanhemiid, bargiid ja oahppiid oaiviliid ja vásáhusaid ovttasbarggu birra.

Jearahallon olbmuid anonymitehta dáhkiduvvo ja sin namat báhcet dušše dutki dihtui. Čohkkejuvvon materiála seaillohuvvo dutki duohken dassázi go prošeakta nohká (31.1.2011) ja das maŋŋá materiála duššaduvvo.

Čielggadeapmi lea oassin Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu Giellagátti prošeavttas “OVTAS! Sámi giella-, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis”.

Prošeavtta ruhtadit: Lappi lihttu, Davvikalohttaráđdi, INTERREG IVA Davvin Sápmi, Ohcejoga gieldda, Norgga Sámediggi, Odasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta, Deanu gieldda ja Deanu Giellagáddi.



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

**Bija ruossa dahje ruossaid čuovvovaš jearaldagaide:**

Searvvan joavkojearahallamii \_\_\_\_\_ In searvva \_\_\_\_\_

Searvvan oktagaslaš jearahallamii \_\_\_\_\_ In searvva \_\_\_\_\_

Mu mánná \_\_\_\_\_ oažžu searvat skuvllas jearahallamii \_\_\_\_\_

Mu mánná \_\_\_\_\_ ii oaččo searvat skuvllas jearahallamii \_\_\_\_\_

Attán lobi geavahit čohkkejuvvon dieđuid Sámi allaskuvlla čielggadeamis. \_\_\_\_\_

Báiki/áigi

Namma, tel.nummir

**Vástádus máhcahuvvo skuvllii dahje beaiveruktui 8.10.2010 radjái konfeluhttas, mii lea dás mielde.**

Ohcejogas, 4.10.2010  
Annukka Hirvasvuopio-Laiti,  
Sámi allaskuvla  
tel: +358 45 323 92 71  
[annukkahl@samiskhs.no](mailto:annukkahl@samiskhs.no)



**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

## UNDERSØKELSESBESKRIVELSE OG -AVTALE

### **Undersøkelse av skole- og barnehagesamarbeidet mellom Tana og Utsjok kommuner**

#### **- Foreldre, ansatte og elever får mulighet til å fortelle om egne meninger og erfaringer**

I lengre tid har skolene Utsjok og Sirma jobbet i lag. Tana kommune og Utsjok kommune samarbeider også om barnehagene, noe som innebærer at barna kan få plass i samisk barnehage i nabolandet.

Denne høsten gjennomføres det en undersøkelse som skal hjelpe til med å forbedre samarbeidet som i dag allerede er mellom skolene og barnehagene. Her undersøkes det hvordan samarbeidet har fungert, samt hvordan skole- og barnehagesamarbeidet kan fortsette i framtiden.

Undersøker og intervjuer: Samisk høyskole, Annukka Hirvasvuopio-Laiti

Leder for undersøkelsen: Samisk høyskole, Vuokko Hirvonen

Undersøkelsesmetode: intervju i grupper, eller individuelle intervju.

Tidspunkt for undersøkelsen: Høsten 2010

### Miiddus 3.

1 (4)

Vánhendaivvadeami 23.11.2010 prográmma, joavkojearahallamiid ja bargojoavkkuid gažaldagat

Duottaraskki beaiveruovttu,  
Sirpmá skuvlla ja  
Ohcejohnjálmmi skuvlla sámeluohkáid

## VÁHNEMIID- JA BARGIID ČOAHKKIN

Goas: Dii. 16.30 *Suoma áigge*, vahku 47 dahje 48, erret  
25.,26,2,3.  
Gos: Ohcejohnjálmmi skuvllas

Dii. 16.30 Mállásat, káfestallan  
Dii. 17.15 OVTTAS!-prošeakta, Ellen Ravna, Deanu giellagáttis  
Dii. 17.45 Čielggadeapmi Deanu ja Ohcejoga gielddaid skuvla- ja  
beaiveruoktoovttasbarggus, Annukka Hirvasvuopio-Laiti, Sámi  
allaskuvllas  
- Ságastallan  
- Bargobájit/ joavkojearahallamat  
- Ovdanbuktin  
Dii. 19.30 Loahpaheapmi

Dilálašvuoda áigái 2-8 jahkásaš mánáide leat lágiduvvon doaimmat.  
Almmut mat ovdalgihtii Helena Guttormii, OVTTAS!-prošeavttas, Ohcejoga  
gielddas, +358 40 181 0294, helenaguttorm@yahoo.no

## Bures boahтин!

Reidun Aslaksen Måsø (sign.) Sirpmá skuvlla rektor	Arja Alaraudanjoki Ohcejohnjálmmi skuvlla rektor	Sari Inkinen Ohcejoga gieldda beaivedivššu jođiheadđji
--	--	--

Dilálašvuolta lea oassin Ohcejoga gieldda, Deanu gieldda ja Deanu Giellagátti  
prošeavttas "OVTTAS! Sámi giella, skuvla- ja mánáidgárdeovddideapmi Deanuleagis".  
Prošeavtta ruhtadit: Lappi lihttu, Davvikalohttaráđđi, INTERREG IVA Davvin Sápmi,  
Ohcejoga gieldda, Norgga Sámediggi, Ođasmahttin-, hálldahus- ja  
girkodepartemeanta, Deanu gieldda ja Deanu Giellagáddi. Prošeakta bistá jagi 2012  
lohppii. Lassiedđut prošeavttas: Deanu Giellagáddi (Deanu giellaguovddáš), +47 455  
13 601, +47 959 789 48, +358 400 755 150, ellen.ravna@seg.deatnu.no



Duottaraski päiväkodin, Sirman koulun ja Utsjokisuun koulun saamen luokkien

## VANHEMPAINILTA

Milloin: tiistaina 23.11, klo 16.30 (15.30 Norjan aika).

Missä: Utsjokisuun koululla

klo 16.30 Ruokailu ja kahvit

klo 17.15 Sari Inkinen, Utsjoen kunnan päivähoidon johtaja, näyttää päiväkodin tilasuunnitelmat.

klo 17.25 OVTTAS!-projekti, Sonja Guttorm, Tanan kunta, Ellen Ravna, Tana Saamenkielikeskus.

klo. 17.45 Selvitys Tanan ja Utsjoen kuntien koulu- ja päiväkotiyhteistyöstä, Annukka Hirvasvuopio-Laiti, saamel. korkeakoulu. Työpajat/ ryhmähaastattelut, keskustelua

klo 19.30 Lopetus

Tilaisuuden aikana 2-8 vuotiaille lapsille omaa toimintaa, johon tulee ilmoittautua viimeistään **22.11.** Helena Guttorm, 040 181 0294, [helenaguttorm@yahoo.no](mailto:helenaguttorm@yahoo.no)

## Tervetuloa!

Reidun Aslaksen Måsø  
Sirman koulun rehtori

Arja Alaraudanjoki  
Utsjokisuun koulun  
rehtori

Sari Inkinen  
Utsjoen kunnan  
päivähoidon johtaja

Tilaisuus on osa Utsjoen kunnan, Taanan kunnan ja Taanan saamenkielikeskuksen projeaktia "OVTTAS! Saamenkielen, koulun ja lastentarhan kehittäminen Tenonlaaksossa". Projektia rahoittavat: Lapin liitto, Pohjoiskalottineuvosto, INTERREG IVA Pohjoinen Sápmi, Utsjoen kunta, Norjan saamelaiskäräjät, Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, Taanan kunta ja Taanan saamenkielikeskus. Hanke kestää vuoden 2012 loppuun. Lassedieđut proševttas: Deanu Giellagáddi (Deanu giellaguovddáš), +47 455 13 601, +47 959 789 48, +358 400 755 150, [ellen.ravna@seg.deatnu.no](mailto:ellen.ravna@seg.deatnu.no)

Duottaraski barnehage, Sirma skole ja Utsjok skoles sameklasser

## FORELDREMØTE

Tidspunkt: tirsdag 23.11., kl. 16.30 finsk tid (15.30 norsk tid)

Sted: Utsjok skole

Kl. 16.30 Middag, kaffe

Kl. 17.15 Sari Inkinen, leder for barnehagene i Utsjok kommune, viser ny romplan for barnehagen.

Kl. 17.25 OVTTAS!-prosjektet, Sonja Guttorm, Tana kommune, Ellen Ravna, Tana samiske språksenter.

Kl. 17.45 Utredning om Tana kommune og Utsjok kommune sitt skole- og barnehagesamarbeid, Annukka Hirvasvuopio-Laiti, Samisk høgskole. Samtale, work-shop/ gruppeintervjuer, framleggelse.

Kl. 19.30 Avslutning

I forbindelse med møtet ordes det aktiviteter for barn i aldersgruppa 2 til 8 år.

Gi beskjed på forhånd om evt. barnepassbehov innen **22.11.** til Helena Guttorm,

+358 40 181 0294, helenaguttorm@yahoo.no

## Velkommen!

Reidun Aslaksen Måsø  
Rektor, Sirma skole

Arja Alaraudanjoki  
Rektor, Utsjok skole

Sari Inkinen  
Leder for barnehagene i  
Utsjok kommune

Dette møtet arrangeres i regi av prosjektet "OVTTAS! Samisk språk-, skole- og barnehagesamarbeid i Tanadalen". Prosjektet eies av Utsjok og Tana kommuner og av Tana samiske språksenter, og er finansiert av Lapplands forbund, Nordkalottrådet, INTERREG IV A Nord Sápmi, Sametinget i Norge, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Utsjok kommune, Tana kommune og Tana samiske språksenter. Prosjektet avsluttes ved utgangen av 2012. Flere opplysninger om prosjektet: Tana samiske språksenter, +47 455 13 601, +47 959 789 48, +358 400 755 150, ellen.ravna@seg.deatnu.no



**Vánhenčoahkkin 23.11.2010 Ohcejogas dmu 16.30 Suoma áiggi (15.30 Norgga áiggi)**

Gažaldagat joavkojearahallamii:

1. Mii dat skuvla ja beaiveruovttuid ovttasbargu din mielas lea? Mat dás leat buot dehaleamos áššit? Mat din mielas dás leat vuodđoulbmilat?
2. Makkaraš vásáhusat dis leat skuvlaovttasbarggus?
  - a) Almmolaš vásáhusat
  - b) Mii leamašan positiivva?
  - c) Leago juoida negatiivva leamašan?
3. Makkaraš vásáhusat dis leat beaiveruovttu (mánáidgárddi) ovttasbarggus?
  - a) Almmolaš vásáhusat
  - b) Mii leamašan positiivva?
  - c) Leago juoida negatiivva leamašan?
4. Giellageavaheapmi. Makkaraš vásáhusat dis leat giellageavaheames dán skuvlla- ja mánáidgárddeovttasbarggu olis?
  - a) Almmolaš vásáhusat
  - b) Mii leamašan positiivva?
  - c) Leago juoida negatiivva leamašan?





**Sámi allaskuvla**  
Sámi University College

ISSN 0809-6090